

Research Paper

The Logic of Iranophobia Perception and its Challenges in the Islamic Republic of Iran's Foreign Policy of, Focusing on the 13th Government

*Mahdi Javdani Moqaddam¹

1. Department of International Relations, Faculty of Islamic Studies and Political Sciences, Imam Sadiq University, Tehran, Iran.

Use your device to scan
and read the article online

Citation Javdani Moqaddam M. (2022). [The Logic of Iranophobia Perception and its Challenges in the Islamic Republic of Iran's Foreign Policy of, Focusing on the 13th Government (Persian)]. *Journal Strategic Studies of Public Policy*, 12(Special Issue), 68-95. <https://dx.doi.org/10.22034/SSPP.2022.699881>

<https://dx.doi.org/10.22034/SSPP.2022.699881>

Received: 06 Jul 2022

Accepted: 11 Sep 2022

Available Online: 22 Nov 2022

ABSTRACT

One of the most important aspects of the foreign policy is making a favorable image of the state in international environment. Although this issue has been assumed and performed through public diplomacy from the past, it has become extremely important in the light of the rapid use of virtual space and international media and the competition of narratives in global politics. In this situation, the Islamic Republic of Iran, which had been faced a phenomenon called "Iranophobia" since the victory of the Islamic Revolution, in the last two decades has been strongly influenced by the global citizenship and netizen, on the one hand, and the dynamics of internal developments on the other hand which has added to the waves of Iran-phobia in the region and in the international system. This article aims to examine the dimensions, evolution and consequences of Iranophobia and tries to answer the main question, what are the most important challenges of Iranophobia in the foreign policy of the Islamic Republic of Iran, focusing on the Raisi administration? The findings of this research, which was carried out in a descriptive-analytical method, show that the representation of Iran's issues and developments in line with Iranophobia, especially towards the Raisi administration, is not only has been aimed at limiting the potential and actual capabilities of Iran's diplomacy and its soft power but also, by fourth wave of Iranophobia with the development of virtual space and the intensification of the activities of foreign media, has been pursued to reduce the social capital of the government. Therefore, explaining the achievements and strengthening national branding in various fields, especially at the domestic level, and consolidating the neighborhood policy and promoting public diplomacy at the regional and international levels, is a basic necessity and a prerequisite for the effectiveness of the foreign policy of the Islamic Republic of Iran in the Raisi administration.

Keywords:

Iranophobia, Foreign Policy, Public Diplomacy, Islamic Republic of Iran, Raisi Administration

* Corresponding Author:

Mahdi Javdani Moqaddam, PhD.

Address: Department of International Relations, Faculty of Islamic Studies and Political Sciences, Imam Sadiq University, Tehran, Iran.

E-mail: Javdani@isu.ac.ir

مقاله پژوهشی

منطق ادراک ایران‌هراسی و چالش‌های آن در سیاست خارجی دولت سیزدهم

* مهدی جاودانی مقدم^۱

۱. گروه روابط بین‌الملل، دانشکده معارف اسلامی و علوم سیاسی، دانشگاه امام صادق (ع)، تهران، ایران.

چیکید

تصویرسازی بهینه و مطلوب از کشور و مدیریت این تصویر بین‌المللی، یکی از مهم‌ترین ابعاد سیاست خارجی کشورها به حساب می‌آید. این مسئله اگرچه از گذشته در قالب دیپلماسی عمومی در دستور کار کشورها قرار گرفته، اما در پرتو سرعت شتابان استفاده از فضای مجازی و رسانه‌های بین‌المللی و رقابت روایت‌ها در سیاست جهانی، اهمیت فوق‌العاده‌ای یافت. در این شرایط، جمهوری اسلامی ایران که از آغاز پیروزی انقلاب اسلامی با پدیده‌های به نام «ایران‌هراسی» مواجه شده بود، در ۲ دهه اخیر از یک‌سو به شدت تحت تأثیر ۲ مقوله جهان‌شهروندی و نتیزن و از سوی دیگر، پویایی تحولات داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی قرار گرفته که بر اوضاع ایران‌هراسی در سطح منطقه و در نظام بین‌الملل افزود. این مقاله با هدف بررسی ابعاد، سیر تحول و پیامدهای ایران‌هراسی تلاش دارد تا به این سؤال اصلی بپردازد که مهم‌ترین چالش‌های ایران‌هراسی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران با تمرکز بر دولت سیزدهم کدام هستند؟ یافته‌های این پژوهش که به روش توصیفی تحلیلی انجام شده، نشان می‌دهد که بازنمایی مسائل و تحولات ایران در راستای ایران‌هراسی، به‌ویژه در قبال دولت سیزدهم، نه تنها با هدف محدودسازی قابلیت‌های بالقوه و بالفعل دیپلماسی کشورمان در بسط روابط خارجی و قدرت نرم کشور در خارج از مرزها انجام می‌شود، بلکه موج چهارم ایران‌هراسی با توسعه فضای مجازی و تشدید فعالیت رسانه‌های خارج از کشور به دنبال تأثیرگذاری بر افکار عمومی داخلی و القای بحران چهره نظام جمهوری اسلامی ایران، به‌ویژه در نسل جوان و کاهش سرمایه اجتماعی نظام در حوزه سیاست خارجی است. از این رو، تبیین دستاوردها و تقویت برزندینگ ملی در حوزه‌های مختلف، به‌ویژه در سطح داخلی و تقویت سیاست همسایگی و ارتقای دیپلماسی عمومی در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی، یک ضرورت اساسی و پیش شرط کارآمدی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در دولت سیزدهم است.

تاریخ دریافت: ۱۵ تیر ۱۴۰۱

تاریخ پذیرش: ۲۰ شهریور ۱۴۰۱

تاریخ انتشار: ۰۱ آذر ۱۴۰۱

کلیدواژه‌ها:

ایران‌هراسی، سیاست خارجی، دیپلماسی عمومی، جمهوری اسلامی ایران، دولت سیزدهم

* نویسنده مسئول:

دکتر مهدی جاودانی مقدم

نشانی: تهران، دانشگاه امام صادق (ع)، دانشکده معارف اسلامی و علوم سیاسی، گروه روابط بین‌الملل.

رایانامه: Javdani@isu.ac.ir

مقدمه

مضعف شد. در این چارچوب، این مقاله تلاش دارد تا با مروری بر پیشینه و سیر تحول ایران‌هراسی، چالش‌های ناشی از آن را در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران بررسی کند.

۱. پیشینه پژوهش

ایران‌هراسی یکی از موضوعاتی بوده که در سال‌های اخیر، بیشتر مورد توجه پژوهشگران سیاست خارجی ایران قرار گرفته و از این رو، آثار متنوعی در این زمینه نگاشته شد. با وجود این، با توجه به اینکه این پدیده، مسئله‌ای است که از دریچه نگرش پژوهشگران ایرانی مطرح شده؛ بنابراین عمدتاً در آثار منتشرشده به زبان فارسی، بررسی و ارزیابی شده و پژوهش‌های بسیار محدودی در خارج از کشور به این موضوع پرداخته‌اند.

در این میان، در پژوهش‌های موجود نیز اگرچه همه این آثار سعی کرده‌اند به تبیین ایران‌هراسی، عوامل مؤثر در ساخت آن و پیامدها و بایسته‌های سیاست خارجی ایران در قبال آن بپردازند، اما این پژوهش‌ها را می‌توان با توجه به نقطه تمرکز موضوعی آن‌ها بر ایران‌هراسی، در ۵ دسته زیر نقد و بررسی کرد:

دسته اول، پژوهش‌هایی است که با تمرکز بر ماهیت، ریشه‌ها و دلایل ایران‌هراسی نگاشته شده‌اند. این آثار عموماً به بررسی نقش مؤلفه‌های تاریخی، سیاسی، امنیتی، فرهنگی و ژئوپلیتیک در ساخت ایران‌هراسی اشاره کرده‌اند. دسته دوم، پژوهش‌هایی هستند که با تمرکز بر نقش بازیگران مؤثر در شکل‌گیری ایران‌هراسی، به منافع و اهداف آنان در این زمینه بیشتر پرداخته و تلاش کرده‌اند به علل بازنمایی ایران توسط آنان اشاره کنند. در این پژوهش‌ها به نقش رژیم صهیونیستی، ایالات متحده، لابی عربی، هالیوود، رسانه‌های غربی و

ایران‌هراسی پدیده‌ای است که از ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی تاکنون، به‌عنوان یکی از مهم‌ترین چالش‌های فراروی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران به حساب آمد. این مسئله از یک سو به دلیل اهمیت و جایگاه بالقوه و بالفعل ایران به‌عنوان یک قدرت برتر منطقه‌ای و از سوی دیگر متأثر از منافع و اهداف برخی بازیگران منطقه‌ای و بین‌المللی در راستای ارائه چهره و روایتی خاص از ایران و تحولات داخلی و سیاست خارجی آن، به‌گونه‌ای که به ایجاد هراس و حتی در مواردی بیزاری از ایران و تهدیدانگاری آن در نزد دولت‌های دیگر و افکار عمومی سایر کشورها منجر شود، شکل گرفته و استمرار یافت.

با وجود این، این پدیده با گذر زمان در طول ۴ دهه اخیر، هم‌زمان با استمرار، تغییر و تحولاتی را پشت سر گذاشته، به‌گونه‌ای که هم‌اکنون با استقرار دولت سیزدهم در مسیر جدیدی در بالاترین سطح از سوی برخی دولت‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای و همچنین افراد و نهادهای غیردولتی پیگیری می‌شود. در واقع، اگرچه در گذشته، ایران‌هراسی صرفاً از سوی بازیگران دولتی، در سطحی عمدتاً منطقه‌ای و با تمرکز بر ابعاد سیاسی و امنیتی مطرح می‌شد، اما امروزه از سوی بازیگران متنوع دولتی و غیردولتی، در سطحی ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی و با تمرکز بر ابعاد متعدد سیاسی، امنیتی، حقوقی، اجتماعی و فرهنگی پیگیری می‌شود.

این مسئله، به‌ویژه با توجه به ماهیت و گفتمان دولت سیزدهم تشدید شده و از این رو، اهمیت بررسی و بازخوانی ریشه‌ها و زمینه‌های ایران‌هراسی و چالش‌های آن برای سیاست خارجی دولت حاضر

در این میان، بدون شک ۲ نظریه رئالیستی و لیبرالیستی روابط بین‌الملل، اولین و مهم‌ترین نظریاتی بوده‌اند که تلاش داشته‌اند تا به ماهیت رفتار کشورها بپردازند. این ۲ نظریه که بعدها به‌عنوان نظریات خردگرا^۱ در مقابل نظریات تأمل‌گرا یا انعکاسی^۲ معرفی شدند، دولت‌ها را بازیگرانی خردمند^۳ در روابط بین‌الملل فرض می‌کردند که البته براساس نوع تحلیل و تفسیر هر کدام از این ۲ نظریه نسبت به عقلانیت و خردمندی دولت‌ها و نقش آنان در روابط بین‌الملل، ساختار و ماهیت متفاوتی از رفتار دولت‌ها ترسیم می‌شد.

با ظهور نظریه‌های «تحلیل سیاست خارجی»^۴ و به‌ویژه نظریه‌های تصمیم‌گیری و بالاخص تمایز ۲ محیط روانی و عملیاتی^۵ در سیاست خارجی کشورها توسط هارولد و مارگارت اسپروت^۶، مقوله شیوه درک و برداشت دولت‌ها از یکدیگر بیشتر توجه شد. این مسئله سبب شد که با ایجاد رویکرد ادراکی^۷ در روابط بین‌الملل، نظریات متعددی از کاربست نظریه‌های روان‌شناسی نیز در سیاست بین‌الملل مطرح شود. در این میان، یکی از مهم‌ترین آثار موجود در حوزه روان‌شناسی سیاست بین‌الملل، کتاب برداشت و سوء برداشت در سیاست بین‌الملل^۸ اثر رابرت جرویس بود (جرویس، ۲۰۱۷: ۵۴۴-۱).

عربی و مجتمع‌های نظامی و صنعتی غرب اشاره شد. دسته سوم، پژوهش‌های مرتبط با ایران‌هراسی، به این پدیده به‌عنوان پیوستی از اسلام‌هراسی و شیعه‌هراسی پرداخته‌اند. دسته چهارم از پژوهش‌های موجود بر آثار و پیامدهای منطقه‌ای و بین‌المللی ایران‌هراسی، به‌ویژه در روابط خارجی ایران و کشورهای منطقه خلیج فارس متمرکز شده‌اند و در نهایت، در دسته پنجم، در پژوهش‌های سیاستی مرتبط با ایران‌هراسی، به بایسته‌ها و راهکارهای مقابله با ایران‌هراسی بیشتر پرداخته شد.

این پژوهش تلاش دارد تا ضمن اشاره به پیشینه، دلایل، ریشه‌ها و پیامدهای ایران‌هراسی که در آثار موجود مطرح شده اند به چالش‌های آن بر سیاست خارجی ایران، به‌ویژه دولت سیزدهم اشاره کند که از این رو، متمایز از پژوهش‌های مذکور است. جدول شماره ۱ به مهم‌ترین و جدیدترین آثار موجود در هر کدام از این دسته‌بندی‌ها اشاره می‌کند.

۲. روش‌شناسی پژوهش

تحلیل پدیده‌ها و وقایع در سیاست بین‌الملل و نحوه تعامل کشورها در محیط بین‌المللی، یکی از موضوعاتی است که اگرچه در بسیاری موارد با تحلیل‌های ژورنالیستی، ساده‌سازی و تقلیل‌گرایی مواجه شد، اما با وجود این، مباحث پیچیده، مناقشه‌برانگیز، بین‌رشته‌ای و تفاسیر متعددی درباره علل رفتار کشورها در نظم علمی روابط بین‌الملل وجود دارد. در واقع، دغدغه فهم علت واقعی هرگونه کنش و واکنش یک دولت در روابط بین‌الملل سبب شده که از گذشته نظریات متعددی در این زمینه مطرح شود.

1. Rationalist Theories
2. Reflexivist Theories
3. Rational Actor
4. Foreign Policy Analysis (FPA)
5. Operational Environment and Psychological Milieu
6. Harold and Margaret Sprout
7. Cognitive Approach
8. Perception and Misperception in International Politics

جدول ۱. پیشینه و ادبیات موجود در پژوهش‌های مرتبط با ایران‌هراسی

نویسنده	عنوان مقاله	سال انتشار	محل انتشار	تیم اصلی پژوهش
آثاری که ایران‌هراسی را با تمرکز بر ماهیت، ریشه‌ها و دلایل آن بررسی و ارزیابی کرده‌اند				
محمد قلم‌نویی و همکاران	ریشه‌ها و علل ایران‌هراسی در اتحادیه اروپا	۱۴۰۱	فصلنامه پژوهش‌های انقلاب اسلامی	بیگانه‌هراسی، اسلام‌هراسی و گروه‌های ذی‌نفوذ و لابی اسرائیلی، ریشه‌های ایران‌هراسی در اروپا در راستای جلوگیری از بسط انقلاب اسلامی هستند.
علیرضا امینی و مهدی جاودانی‌مقدم	تحلیلی بر دیالکتیک سوپژه و ابژه در شکل‌گیری ایران‌هراسی پس از انقلاب اسلامی	۱۳۹۷	فصلنامه رهیافت انقلاب اسلامی	توانایی‌ها و قدرت بالقوه و بالفعل ایران، برخی سیاست‌های اعلامی تهاجمی و امنیتی کردن مسئله ایران، مهم‌ترین عوامل مؤثر بر شکل‌گیری ایران‌هراسی در غرب است.
علی مهدی‌زاده و فرشته میرحسینی	ریشه‌های ایران‌هراسی از نگاه افکار عمومی جهان عرب	۱۳۹۶	فصلنامه سیاست خارجی	ایران‌هراسی، ریشه تاریخی و فرهنگی دارد و تحولات سیاسی اخیر در منطقه سبب تشدید آن شد.
پیروز ایزدی	ایران‌هراسی در غرب؛ علل، اهداف و انگیزه‌ها	۱۳۹۵	پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات	ایران‌هراسی در چارچوب یک گفتمان و براساس الگوی غیربیت‌سازی با اهداف و اشکال متعددی انجام می‌شود.
مرتضی نورمحمدی و حجت کاظمی	ابعاد فرهنگی ایران‌هراسی در کشورهای حوزه خلیج فارس	۱۳۹۴	پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات	ایران‌هراسی فرهنگی بیانگر ترس و هراس کشورهای حوزه خلیج فارس از ممانی و مؤلفه‌های فرهنگی ایران است.
آثاری که ایران‌هراسی را به مثابه یک پروژه در نظر گرفته و بازیگران مؤثر در ساخت آن را بررسی کرده‌اند				
حسین مهدیان و همکاران	اهداف ژئوپلیتیکی سیاست ایران‌هراسی هسته‌ای رژیم صهیونیستی	۱۴۰۱	فصلنامه سیاست دفاعی	رژیم صهیونیستی با مطرح ساختن ایران به‌عنوان تهدیدی بزرگ برای منطقه و همچنین برای صلح و امنیت جهانی بدنبال برخی اهداف ژئوپلیتیکی است.
هگایی رام	ایران‌هراسی منطق نگرانی اسرائیل	۱۳۹۲	انتشارات مروارید	منطق فرهنگی به‌وجودآمده در پس نگرانی‌های اسرائیل به تهدیدانگاری ایران می‌انجامد.
گرت پورتر	بحران ساختگی: داستان ناگفته هراس از ایران هسته‌ای	۱۳۹۳	مؤسسه خبرگزاری فارس	ایران‌هراسی هسته‌ای براساس شواهد بی‌پایه و اساس توسط ایالات متحده و اسرائیل به‌وجود آمد.
ابراهیم معراجی	تبیین راهبرد ایران‌هراسی از جانب ایالات متحده برای مشروعیت‌سازی منطقه‌ای رژیم صهیونیستی	۱۳۹۹	فصلنامه سیاست خارجی	ایالات متحده تلاش دارد تا با القای تهدید ایران، زمینه حضور و مشروعیت منطقه‌ای رژیم صهیونیستی را به‌وجود آورد.

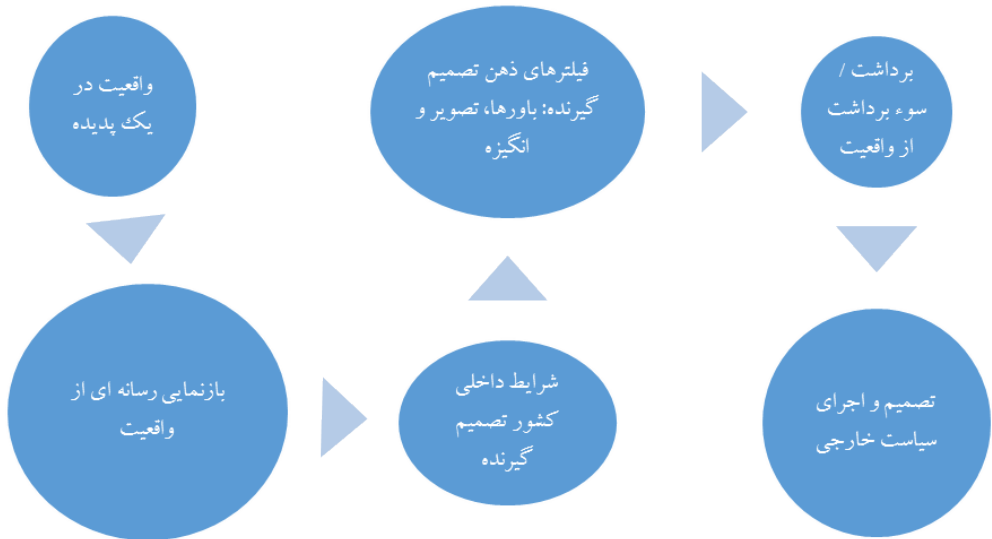
نویسنده	عنوان مقاله	سال انتشار	محل انتشار	تیم اصلی پژوهش
سعید سلیمان‌زاده و همکاران	تحلیل سازه‌انگارانه ایران‌هراسی در سیاست خارجی ایالات متحده در دوران پسابرجام	۱۳۹۷	فصلنامه پژوهش‌های راهبردی سیاست	«مک‌کارتیسیم جدید در بازار ایده‌ها»، «هویت دولت» و «کنش‌های گفتاری» از مهم‌ترین دلایل تداوم ایران‌هراسی در دوران پسابرجام محسوب می‌شوند.
محمدرضا قاسمیان و همکاران	بررسی نقش هالیوود در تشدید ایران‌هراسی پس از انقلاب اسلامی ایران	۱۳۹۷	فصلنامه رسانه و فرهنگ	هالیوود با تصویرسازی منفی از جمهوری اسلامی نقش بسزایی در تشدید ایران‌هراسی داشت.
مسعود مطلبی	رسانه و افکار عمومی؛ بازشناسی عملکرد شبکه‌العربیة در پروژه ایران‌هراسی و شیعه‌ستیزی در جهان عرب	۱۳۹۹	فصلنامه مطالعات قدرت نرم	شبکه‌العربیة با بازنمایی برخی از رخدادهای ضدایرانی و شیعی‌بدن‌بال تأثیرگذاری بر افکار عمومی منطقه است.
سید شمس‌الدین صادقی و احمد رحیمی	پروژه ایران‌هراسی و منافع مالی مجتمع‌های نظامی و صنعتی غرب در منطقه خلیج فارس	۱۳۹۷	فصلنامه روابط خارجی	مجتمع‌های نظامی و صنعتی در پی بیشینه ساختن منافع تجاری خود از طریق گسترش صادرات اسلحه به کشورهای منطقه خلیج فارس و دامن زدن به رقابت‌های بی‌پایان تسلیحاتی در این منطقه هستند.
رحیم افشاریان و محمدجعفر جوادی ارجمند	لابی اعراب و گسترش ایران‌هراسی در سیاست خارجی ایالات متحده	۱۳۹۷	فصلنامه روابط خارجی	لابی عربی به «برجسته‌سازی قدرت ایران برای برهم زدن نظم غرب آسیا از طریق تشدید و تداوم ایران‌هراسی در سیاست‌های ایالات متحده» پرداخت.
آفاری که ایران‌هراسی را ذیل اسلام‌هراسی و شیعه‌هراسی تبیین کرده‌اند				
محمد مسعود صادقی	اشکال ایران‌هراسی و شیعه‌هراسی در جهان امروز و راهکارهای فرهنگی مقابله با آن	۱۳۹۸	فصلنامه مطالعات روابط فرهنگی بین‌الملل	ایران‌هراسی در سطوح منطقه‌ای، شیعه‌هراسی در سطوح فرامنطقه‌ای و اسلام‌هراسی در بعد جهانی پیگیری می‌شود.
جلیل دارا و محمود بابایی	شیعه‌هراسی و ایران‌هراسی: راهبرد ایالات متحده برای حفظ رژیم صهیونیستی	۱۳۹۵	فصلنامه مطالعات انقلاب اسلامی	«شیعه‌هراسی» و «ایران‌هراسی» ۲ شیوه نرم قدرت ایالات متحده در حفظ کیان رژیم صهیونیستی است.
سیلمحمد مهدی‌زاده و مجید سلیمانی ساسانی	اسلام‌هراسی و ایران‌هراسی در سینمای هالیوود: تحلیل فیلم سینمایی «غیرقابل درک»	۱۳۹۵	فصلنامه مطالعات قدرت نرم	هالیوود در ابعاد جدیدی از شرق‌شناسی جدید با بازنمایی تقابلی‌گفتمانی غرب با اسلام و ایران نقش مهمی دارد.

نویسنده	عنوان مقاله	سال انتشار	محل انتشار	تیم اصلی پژوهش
آثاری که با تمرکز بر تأثیرات و پیامدهای ایران‌هراسی نگاشته شده‌اند				
مهدی ذاکریان و همکاران	تأثیر پروژه ایران‌هراسی در راهبرد منطقه‌ای جدید اسرائیل	۱۳۹۹	فصلنامه مطالعات بین‌المللی	اسرائیل از طریق ایران‌هراسی درصدد تداوم حمایت ایالات متحده و آغاز طرح دوستی با کشورهای عربی است.
ناصر جمال‌زاده و محمد آقایی	تأثیر ایران‌هراسی در رقابت تسلیحاتی اعضای شورای همکاری خلیج فارس	۱۳۹۴	فصلنامه جستارهای سیاسی معاصر	القای هراس از ایران در راستای فروش تسلیحات به کشورهای حاشیه خلیج فارس است.
حمیدرضا ملک‌محمدی و مهدی داوودی	تأثیر ایران‌هراسی بر سیاست‌های نظامی امنیتی کشورهای شورای همکاری خلیج فارس	۱۳۹۱	فصلنامه سیاست	تلاش برای حداکثرسازی امنیت ساختاری با خرید تسلیحات و توافقات دفاعی امنیتی با نیروهای فرامنطقه‌ای از آثار ایران‌هراسی است.
آثاری که متمرکز بر سیاست‌های ایران برای مقابله با ایران‌هراسی ارائه شده‌اند				
پریسا پورعلی و محمدرضا دهشیری	شیوه‌های الگوسازی و برندسازی در دیپلماسی فرهنگی ایران برای مقابله با ایران‌هراسی	۱۳۹۷	فصلنامه مطالعات روابط فرهنگی بین‌الملل	بهره‌گیری از الگوی برندسازی در حوزه‌های شخصیت‌های سیاسی و فرهنگی، گردشگری، اسلام تمدنی، الگوی توسعه علمی و الهام‌بخشی دینی راه مقابله با ایران‌هراسی است.
سیلمهدی میرمحمدصادقی و رحمت حاجی‌مینه	تبیین دیپلماسی فرهنگی ایران در قبال ایران‌هراسی	۱۳۹۷	فصلنامه مطالعات میان فرهنگی	دیپلماسی فرهنگی ایران نتوانسته به‌عنوان ابزاری در خدمت دیپلماسی عمومی و قدرت نرم ایران قرار گیرد.
مجید مبینی مقدس، مجید سیدمحمد حسین هاشمیان	سیاست فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در تقابل با ایران‌هراسی (با تأکید بر دیدگاه‌های مقام معظم رهبری)	۱۳۹۴	فصلنامه معرفت فرهنگی اجتماعی	مضمون فراگیری که باید در فرایند دیپلماسی فرهنگی به ملت‌ها منتقل شود، «معرفی ایران» است که در ذیل آن مضامین سازمان‌دهنده معرفی ایران اسلامی، معرفی ایران انقلابی و معرفی ایران فرهنگی قرار می‌گیرد.

و بازنمایی ذهنی و پردازش آن‌ها اهمیت یافت (مشیرزاده، ۱۳۹۹: ۱۵۰-۱۴۸).

براین‌اساس، بسیاری از مقولات روابط بین‌الملل، از جمله قدرت، امنیت، تهدید، بازدارندگی، جنگ، اتحاد و ائتلاف‌سازی، همکاری و حل اختلافات کشورها و غیره از زاویه متفاوتی نگریسته شدند به‌گونه‌ای که حتی در خوانش‌های متأخرتر از نظریه

رویکرد ادراکی و ازجمله آثار جرویس برخلاف نظریه رئالیسم که صرفاً با یکسان‌انگاری همه دولت‌ها، بر قدرت محوری و پیگیری منافع ملیتی توسط آنان تأکید می‌کرد، بر اهمیت ادراک یا شناخت متفاوت دولت‌ها و حتی دولتمردان یک کشور تمرکز داشت. در این رویکرد، انسان‌ها نه ابژه، بلکه سوژه تلقی شدند که درک آنان از موقعیت‌شان

تصویر ۱. دیالکتیک رویکرد ادراکی و بازنمایی رسانه‌ای در برداشت یا سوء برداشت از واقعیت‌ها (نگارنده)

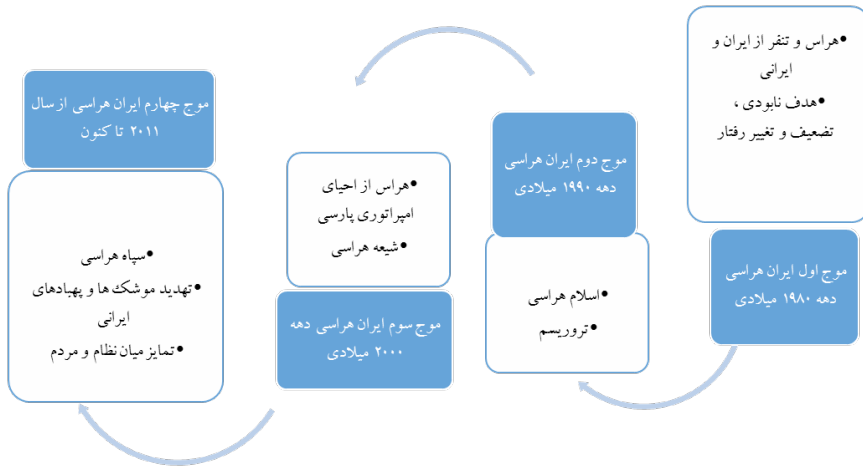
رتالیسم، از جمله رئالیسم تدافعی^۹، ادراک از تهدید و نه صرفاً آنارشی، به‌عنوان انگیزه اصلی دولت‌ها برای میزان افزایش قدرت تلقی شد و موازنه تهدید^{۱۰} به‌جای موازنه قدرت^{۱۱} از سوی استفان والت^{۱۲} ارائه شد. این مسئله سبب شد که برخلاف دیدگاه عقلانی در شکل‌گیری معمای امنیت^{۱۳}، هم‌زمان با توجه به شرایط محیطی و مادی، برداشت و سوء برداشت از تهدید و چگونگی ادراک آن مبنی بر باورها، تصویر و نیت بازیگران اهمیت یابد.

در این میان، نظریه تصویر ذهنی، کنش یا واکنش یک دولت در سیاست خارجی‌اش را متأثر از تصویر و قضاوتی که از دیگر دولت‌ها دارد، می‌داند. از دیدگاه این نظریه، با ساخته شدن تصاویر ذهنی در ناخودآگاه تصمیم‌گیرندگان، این تصاویر ذهنی عملاً به کلیشه‌های ذهنی تبدیل می‌شوند، به‌گونه‌ای که حتی در مواردی که با تعارض واقعیت‌ها و نظام باورهای تصمیم‌گیرندگان مواجه می‌شوند، به مثابه فیلترهای ذهنی، به عدم ادراک واقعیات و سوء برداشت آنان می‌انجامند.

در این چارچوب، اندیشمندان متعددی در رویکرد ادراکی بر چگونگی ساخت شناخت و ادراک رهبران به‌عنوان پدیده‌ای بر ساخته تمرکز کردند. این مسئله سبب شد تحلیل چگونگی شکل‌گیری برداشت‌ها

- 9. Defensive Realism
- 10. Balance of Threat
- 11. Balance of Power
- 12. Stephen Walt
- 13. Security Dilemma

- 14. Image Theory
- 15. Operational Code
- 16. Cognitive Map

تصویر ۲. امواج ۴ گانه در سیر تحول ایران‌هراسی (نگارنده)

این مسئله، به‌ویژه با جهانی شدن ارتباطات و گسترش فضای مجازی و بالاخص در پدیده ایران‌هراسی جایگاه ویژه‌ای دارد، به‌گونه‌ای که سوءبرداشت‌ها و چالش‌های ادراکی ناشی از آنکه با تحریف واقعیات به‌وجود آمد، امکان کنار گذاشته شدن فیلترهای ذهنی و کلیشه‌های ساده‌سازی‌شده ناخودآگاه برخی از رهبران و مردم کشورها درباره ایران را با مشکل اساسی مواجه کرد.

در ادامه، برای بررسی چالش‌های این وضعیت بغرنج و پیچیده در سیاست خارجی ایران، ابتدا به تاریخچه و سیر تحول ایران‌هراسی و ریشه‌ها و زمینه‌های آن اشاره شده و بعد چالش‌های ایران‌هراسی در سیاست خارجی ایران مطرح می‌شود.

۱.۲. تاریخچه و سیر تحول ایران‌هراسی

ایران‌هراسی که به درستی معادل «ایران فوبیا»^{۱۸} ترجمه شد، به‌معنای ترس یا بی‌زاری غیرمعقول و

از سوی دیگر، براساس نظریه تصویر ذهنی، با توجه به ظرفیت شناختی محدود تصمیم‌گیرندگان، آنان با حساست شناختی و ساده‌سازی پدیده‌ها نیز مواجه هستند. درواقع، رهبران همواره میان ۲ گزینه «پیچیدگی شرایط» و «ضرورت مدیریت امور» درگیر هستند که در این شرایط، آنان واقعیات را براساس مقولات از پیش ساخته‌شده و کلیشه‌های ساخته و ساده‌سازی‌شده ذهنی خود تحلیل کرده و این مسئله سبب تشدید سوءبرداشت‌های آنان از واقعیات می‌شود (هیل، ۱۳۸۷: ۱۶۴).

با توجه به آنچه گفته شد، رویکرد ادراکی، توان خوبی در تبیین پدیده ایران‌هراسی و چالش‌های آن در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، به‌ویژه دولت سیزدهم دارد. باوجوداین، باید توجه داشت که مقوله‌ای که در رویکردهای ادراکی کمتر ملاحظه‌شده، بازنمایی رسانه‌ها از واقعیات و نقش آنان در ارائه آبرواقعیات^{۱۷} (واقعیات حاد) است.

18. Iranophobia

17. Hyper Reality

پدیده از آن زمان تاکنون اگرچه پیوسته در اشکال، ابعاد و سطوح متفاوتی بازتولید شده، اما تغییر و تحولاتی را نیز پشت سر گذاشته، به گونه‌ای که می‌توان از ابتدای شکل‌گیری انقلاب اسلامی تاکنون، ۴ موج ایران‌هراسی را مشاهده کرد (تصویر شماره ۲).

موج اول ایران‌هراسی پس از پیروزی انقلاب اسلامی و تحولات دهه اول نظام جمهوری اسلامی ایران در دهه ۱۹۸۰ آغاز شد. در این مقطع در ابتدا تحت تأثیر تحولات داخلی انقلابی در ایران و خروج آن از بلوک غرب و اتخاذ راهبرد نه شرقی و نه غربی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران و به‌ویژه پس از ماجرای اشغال سفارت ایالات متحده، ایران‌هراسی با تمرکز بر هویت ایرانی به‌عنوان موجودی ستیزه‌جو، متعصب، خشن، تروریست و تهدیدی برای ثبات منطقه و منافع غرب معرفی شد.

براین‌اساس، در این دوره، ابتدا ایران‌هراسی با هدف نابودی نظام جمهوری اسلامی ایران و فرسایش قدرت اسلام انقلابی به‌عنوان منبع اصلی قدرت نرم آن در سطح منطقه و در جهان اسلام به‌کار گرفته شد. این رویکرد هراس‌آمیز و تنفرجویانه نسبت به ایران و ایرانی، مشکلات زیادی را به‌ویژه برای ایرانیان مهاجر در غرب و در نتیجه، تشدید تقابل آنان با نظام جمهوری اسلامی ایران به‌وجود آورد.

دهه ۱۹۹۰ و به‌ویژه فروپاشی شوروی سرآغاز موج دوم ایران‌هراسی بود. در این مقطع، ایالات متحده در غیاب شوروی، با بحران معنا در سیاست خارجی خود مواجه شد و در صدد جایگزین کردن اسلام به جای کمونیسم برآمد که نتیجه آن، پیگیری سیاست اسلام‌هراسی در غرب و ارائه نظریاتی مانند پایان تاریخ فوکویاما و جنگ تمدن‌های هانتینگتون بود.

شدید از ایران است. فوبیا اصطلاحی است که هم در ادبیات رشته روان‌شناسی به‌عنوان یک اختلال روانی شدید، اما موهوم استفاده می‌شود و هم در رشته‌های علوم اجتماعی به گرایش‌های قوم‌مدارانه و نگرش‌های متعصبانه علیه یک یا چند قوم، ملت، فرقه یا گروه دیگر اطلاق می‌شود.

از سوی دیگر، برای فهم دقیق‌تر واژه «فوبیا» آن را می‌توان در کنار واژه کلیشه‌های ذهنی^{۱۹} در نظر گرفت که عبارت است از: «تکرار یک موضوع به نحو یکنواخت و طولانی به گونه‌ای که با گذشت زمان شیوع یابد و تصویر موردنظر از آن موضوع را به محض شنیدن آن در ذهن مخاطبان ایجاد کند.» در این معنا، همان‌گونه که در مبانی نظری توضیح داده شد، ایران‌هراسی یک برساخته ذهنی است که در ذهن برخی تصمیم‌گیرندگان سایر کشورها به‌وجود آمد؛ بنابراین عملاً ایران‌هراسی اشاره به بی‌اعتمادی، نفرت، انزجار، حسادت، تبعیض، تعصب، نژادپرستی، کلیشه، ترس یا بی‌زاری به ایرانیان به‌عنوان یک گروه نژادی، قومی، زبانی و مذهبی پذیرفته‌شده در سراسر جهان دارد. گستره ایران‌هراسی می‌تواند از نفرت فردی تا تعقیب و آزار نهادینه‌شده متغیر باشد (قلعه‌نویی و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۹۱).

در این زمینه، اگرچه برخی از پژوهشگران، آغاز ایران‌هراسی را به زمان تشکیل حکومت صفویه و سیاست ایران‌هراسی عثمانی بازمی‌گردانند (نورمحمدی و کاظمی، ۱۳۹۴: ۸۷-۸۵)، اما پیشینه پدیده ایران‌هراسی در قالب مطرح کردن ایران به‌عنوان تهدیدی بزرگ برای منطقه یا صلح و امنیت بین‌المللی به دوره پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۳۵۷ بازمی‌گردد. با وجود این، این

19. Stereotype

مطرح شود. در این میان، القای تهدید هسته‌ای ایران برای ثبات منطقه و صلح و امنیت بین‌الملل نیز در دستور کار غرب و به‌ویژه ایالات متحده و رژیم صهیونیستی قرار گرفت. (مهدی‌زاده و میرحسینی، ۱۳۹۶: ۱۶۸-۱۶۳)

آغاز انقلاب‌های عربی در کشورهای خاورمیانه در سال ۲۰۱۱ میلادی، شروع موج چهارم ایران‌هراسی به حساب می‌آید. در این دوره، از یک سو در تداوم موج دوم و به‌ویژه در پرتو بحران سوریه، از یک سو سپاه‌هراسی در دستور کار ایران‌هراسی قرار گرفت، به گونه‌ای که بزرگ‌نمایی و القای خطر سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران برای منطقه و حتی نظام بین‌المللی در کانون فعالیت‌های ایران‌هراسی بود.

بر این اساس، تأکید بر بُعد نظامی جمهوری اسلامی ایران با ماهیتی ایدئولوژیک و تلاش برای کسب هژمونی منطقه‌ای و نفوذ و مداخله در امور داخلی سایر کشورها به واسطه فعالیت‌های سپاه قدس مطرح شد. از سوی دیگر، همچنان فعالیت‌های صلح‌آمیز هسته‌ای ایران با طرح ادعاهای مکرر و بی‌اساس به عنوان تلاش ایران برای ساخت بمب اتمی یا دستاوردهای حوزه‌های دفاعی ایران، مانند توانمندی موشکی و پهبادی به عنوان تهدیدات صلح و امنیت منطقه‌ای و بین‌المللی در دستور کار ایران‌هراسی بود. با وجود این، در این موج جدید، وجه شاخص ایران‌هراسی را می‌توان تمرکز بر القای شکاف میان جامعه‌ای که به تعبیر آنان، تجددخواه و غرب‌گراست و حاکمیتی که آن را واپس‌گرا و ارتجاعی می‌دانند، تعریف کرد.

درواقع، تمرکز این موج ایران‌هراسی بر عدم پذیرش ماهیت نظام جمهوری اسلامی ایران توسط مردم است و نقطه عزیمت آن هم بر مسائل حقوق

در این میان، جمهوری اسلامی ایران متأثر از تداوم تنش در روابط آن با ایالات متحده و نیز به دلیل حمایت از جنبش‌های اسلامی و آزادی‌بخش، به‌ویژه در فلسطین و مخالفت با روند صلح خاورمیانه به عنوان کشور حامی تروریسم مطرح شد و به موج گسترده‌ای از ایران‌هراسی، به‌ویژه پس از فتوای اعدام سلمان رشدی دامن زده شد. اوج این موج اسلام‌ستیزی و ایران‌هراسی پس از وقوع حادثه ۱۱ سپتامبر سال ۲۰۰۱ میلادی و تحولات سال‌های اولیه پس از آن به وقوع پیوست، به گونه‌ای که عملاً از این زمان، ایران‌هراسی در سیاست خارجی ایالات متحده کاملاً نهادینه شد (گوها، ۲۰۱۹).

موج سوم ایران‌هراسی متأثر از تحولات منطقه خاورمیانه در خلال سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۱ میلادی به وقوع پیوست. در این دوره، با توجه به یک سلسله تحولات منطقه‌ای مانند سقوط ۲ رژیم دشمن ایران، یعنی طالبان و رژیم بعث و به‌ویژه قدرت‌یابی شیعیان در عراق پس‌اصدام، پیروزی حماس در انتخابات فلسطین و به‌ویژه شکست اسرائیل از حزب‌الله لبنان در جنگ ۳۳ روزه سال ۲۰۰۶ میلادی، القای هراس از قدرت‌یابی ایران و افزایش نفوذ منطقه‌ای آن با تمرکز بر زمینه‌های شکل‌گیری ژئوپلیتیک نوین تشیع در خلأ قدرت به وجود آمده در خاورمیانه مطرح شد.

بنابراین از یک سو القای تلاش ایران برای ایجاد هلال شیعی سبب شد تا ایران‌هراسی با شیعه‌هراسی پیوند خورده و از سوی دیگر، ایران‌هراسی از طریق القای پیگیری سیاست‌های جاه‌طلبانه، سلطه‌جویانه و توسعه‌طلبانه ایران برای مداخله در امور داخلی کشورهای منطقه و گسترش نفوذ خود از طریق احیای شکوه امپراطوری باستانی آن با اصطلاحاتی مانند امپراتوری پارسی، امپراتوری صفوی و غیره

۱.۱.۲. ریشه‌ها و زمینه‌های مؤثر در برساختگی ایران‌هراسی در افکار عمومی منطقه و جهان

همان‌گونه‌که در مبانی نظری اشاره شد، ایران‌هراسی را می‌توان برساخته‌ای ذهنی دانست که به مثابه فیلتری ذهنی در افکار عمومی نخبگان و عموم مردم جهان به‌وجود آمده و به عدم ادراک واقعیات و سوءبرداشت آنان درباره ایران می‌انجامد. حال سؤال این است که چه ریشه‌ها و زمینه‌هایی در ساخت این تصویر ذهنی مؤثر است؟ پاسخ به این سؤال مهم را می‌توان در عوامل زیر جست‌وجو کرد:

۱.۱.۲.۱. عناصر قدرت سخت و نرم ایران و انقلاب اسلامی ایران

بدون شک، مقایسه ژئوپلیتیک ایران، قدرت نظامی آن، اعتبار ملی و هویت تمدن تاریخی ایران و منابع انرژی و پتانسیل‌های اقتصادی آن با سایر کشورها، به‌ویژه همسایگانی که در این عناصر قدرت به مراتب ضعیف‌تر از ایران بوده و در ادواری از تاریخ نیز بخشی از آن به‌حساب می‌آمده‌اند، در برساختگی تهدیدآمیز بودن راهبرد و سیاست ایران در منطقه نقش مهمی می‌تواند داشته باشد (شریعتی‌نیا، ۱۳۸۹: ۱۹۵-۱۹۴).

این مسئله، به‌ویژه با ترکیب آن با عناصر قدرت نرم انقلاب اسلامی ایران، مانند ایدئولوژی انقلاب اسلامی، گفتمان صدور انقلاب، ارتباط معنوی شیعیان جهان و جمهوری اسلامی ایران، همراهی جنبش‌های اسلامی با آرمان‌ها و اهداف انقلاب اسلامی و وجهه کاربزماتیک رهبران آن، به‌صورت بالقوه می‌تواند زمینه سوءبرداشت از هرگونه سیاست و موضع رسمی یا حتی غیررسمی برخی مقامات غیرمؤثر در سیاست خارجی ایران را به‌وجود آورد. این مسئله،

بشری گذاشته شد. در همین چارچوب است که مقامات عالی‌رتبه ایالات متحده و رژیم صهیونیستی مکرراً با تمایز قائل شدن میان مردم و حاکمیت، از یک‌سو به تمجید از ایرانیان و فرهنگ و تمدن ایرانی و از سوی دیگر به تهدید حاکمیت در قالب تداوم بر فشارها و تحریم‌ها و روی میز بودن همه گزینه‌ها و تخریب چهره آن در نزد افکار عمومی داخل ایران و جهان پرداخته‌اند.

آنان خود را خیرخواه و دوست مردم ایران و مخالف و دشمن حاکمیت جمهوری اسلامی ایران جلوه داده‌اند. چنانچه نتانیاهو بر آمادگی اسرائیل برای همکاری جهت پروژه‌های آبی و غیره و برطرف کردن مشکل خشکسالی‌های ایران تأکید کرد و همچنین اوپاما، ترامپ و بایدن نیز بارها با شرکت در مراسم‌های ملی ایرانی مانند سال نو و ارسال پیام‌های نوروزی یا مناسبت‌های دیگر به همراهی با مردم ایران علیه نظام جمهوری اسلامی ایران اشاره داشته‌اند.

در این شرایط، به‌واسطه تعریف و تمجیدهای انجام‌شده از مردم و تفکیک میان ملت و حکومت، از یک‌سو، موج گسترده‌تری از تبلیغات، با استقبال به مراتب بیشتری از ۳ موج سابق به‌ویژه در میان ایرانیان خارج از کشور به‌وجود آمد و از سوی دیگر، مفاهیمی مانند «تحریم‌های هدفمند» در دستور کار غرب قرار گرفت. فیلم مستند ایرانیوم نمونه بارز این موج پروپاگاندای ایران‌هراسی در این مقطع است. مستند ایرانیوم با محوریت مسئله هسته‌ای ایران متشکل از ۸ بخش اساسی در عملیاتی روانی علیه جمهوری اسلامی ایران براساس سیری مشخص از پیروزی انقلاب اسلامی آغاز می‌شود و به پیش‌بینی وقوع یک انقلاب جدید ختم می‌شود (ایزدی و همکاران، ۱۳۹۲: ۷۱).

تصویر ۳. ریشه‌ها و زمینه‌های شکل‌گیری ایران‌هراسی (نگارنده)

در خاورمیانه و بازنمایی و تحریف رسانه‌ای این مسئله، عملاً به معمای امنیت، بازی با حاصل جمع صفر و تشدید ایران‌هراسی، به‌ویژه در منطقه غرب آسیا منجر شد. این موضوع در بُعد بین‌المللی نیز با تمرکز بر ایران‌هراسی هسته‌ای و تهدیدات آن بر صلح و امنیت بین‌الملل پیگیری شد.

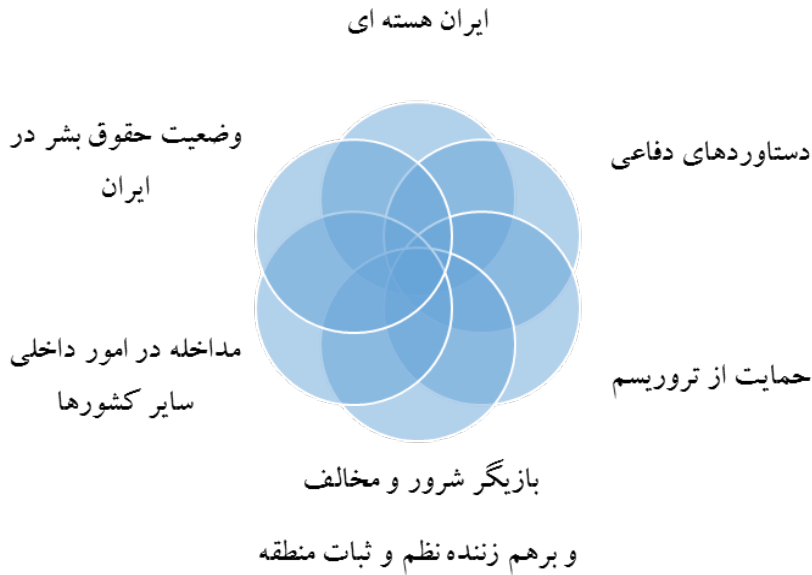
۳.۱.۲. قدرت یابی بازیگران همسو با انقلاب اسلامی ایران

یکی دیگر از مسائلی که به فضای ایران‌هراسی در منطقه غرب آسیا دامن زد، هویت‌یابی شیعیان و جریان‌ها و جنبش‌های اسلامی هم‌گرا با آرمان‌های انقلاب اسلامی است. مشاهده و مرور وضعیت، جایگاه و نقش آنان در مسائل منطقه‌ای و نظم حاکم بر آن در خلال سال‌های ۱۹۷۹ تا ۲۰۲۲ میلادی این واقعیت را آشکار می‌کند که علی‌رغم خواست غرب

به‌ویژه با بازنمایی و تحریف رسانه‌ای واقعیات عملاً به ضریب موج ایران‌هراسی منجر می‌شود.

۲.۱.۲. روند روبه‌رشد قدرت جمهوری اسلامی ایران در ۴ دهه گذشته، به‌ویژه در حوزه‌های نظامی، دفاعی و امنیتی

مسئله‌ای از آشکارترین وجوه کارآمدی توفیقات نظام جمهوری اسلامی ایران را باید در ارتقای توانمندی آن در حوزه‌های نظامی، دفاعی و امنیتی دانست. این مسئله برخلاف تحریم‌هایی که از ابتدای انقلاب بر ایران تحمیل شده و با گذشت زمان و برخلاف تمایل و انتظار غرب، در اوج دوم و سوم و بالاخص در موج چهارم ایران‌هراسی به اوج خود رسید، اگرچه مایه مباحثات در داخل کشور و دلگرمی متحدان دولتی و بازیگران غیردولتی همسو با آن است، اما تحت تأثیر تسلط فرهنگ رئالیستی هابزی

تصویر ۴. محورهای تمرکز پروژه ایران‌هراسی

و برخی دولت‌های منطقه، بازتاب و صدور انقلاب اسلامی نقش بسیار مهمی در گسترش فعالیت و حضور مؤثر این بازیگران در داخل کشورهایشان و در نظم‌یابی منطقه‌ای داشت.

این مسئله سبب شد برخی نگرانی‌ها و سوءبرداشت‌ها نسبت به تعاملات ایران با آنان در افکار عمومی رهبران منطقه و همچنین برخی از مردم به وجود آید، به گونه‌ای که این مسئله به طرح ادعاهایی مانند تلاش ایران برای شکل‌دهی به ژئوپلیتیک نوین تشیع (هلال شیعی) منجر شد. در این زمینه، ملک عبدالله اردن، اولین بار در مصاحبه با واشنگتن پست به تلاش ایران برای ایجاد هلال شیعی اشاره کرده و خطر روابط ایران و شیعیان منطقه را مطرح کرد. پس از آن حسنی مبارک، رئیس‌جمهور سابق مصر این ادعا را مطرح کرد که شیعیان عراق و لبنان، پیوندشان با ایران قوی‌تر از

وابستگی‌شان به کشورهای خودشان است.

این‌گونه اظهارنظرها از یک سو همراه با تحولات میدانی قدرت‌یابی طبیعی شیعیان منطقه، از جمله حضور شیعیان در ساختار جدید حاکمیت عراق پس از سقوط رژیم بعث (که به دلیل اکثریت جمعیتی شیعیان در این کشور و به صورت کاملاً دموکراتیک و قانونی به وقوع پیوست)، پیروزی حماس در انتخابات رسمی و قانونی که در فلسطین برگزار شد، شکست اسرائیل از حزب‌الله لبنان در جنگ ۳۳ روزه، هویت‌یابی شیعیان بحرین، یمن، عربستان و غیره و از سوی دیگر، با تحریف این واقعیت که شیعیان و جنبش‌های اسلامی همسو با ایران در سالیان متمادی در کشورشان به تعبیر گراهام فولر به‌عنوان شهروندان فراموش شده بوده و در روندی تاریخی، پیوسته تحت ظلم و ستم قرار گرفته و در پرتو شرایط جدید، با اظهار نارضایتی از شرایط موجود

به دنبال شرایطی مطلوب هستند، انجام شد.

۵.۱.۳. نگرانی از نظم‌یابی جدید در غرب آسیا

یکی دیگر از ریشه‌های ایران‌هراسی در میان برخی از کشورهای منطقه به نگرانی آنان نسبت به از دست دادن جایگاه‌شان در سیاست خارجی ایالات متحده بازمی‌گردد. در واقع، با توجه به اهمیت اتحاد و ائتلاف آنان با ایالات متحده به‌عنوان وزنه استراتژیک روابط خارجی‌شان در منطقه، هرگونه احتمال تغییر این وضعیت به دلایلی مانند تنش‌زدایی در روابط ایران و غرب و به‌ویژه ایالات متحده (از جمله در مذاکرات برجام) یا خروج ایالات متحده از منطقه غرب آسیا و غیره نگرانی‌هایی را نسبت به ارتقای جایگاه ایران و تغییر موازنه قدرت منطقه‌ای به‌وجود می‌آورد (افشاریان و جوادی‌ارجمند، ۱۳۹۷: ۳۲-۳۰).

این مسئله با توجه به ماهیت محافظه‌کارانه دولت‌های منطقه برای تداوم شرایط موجود سبب شده تا از یک‌سو به موج ایران‌هراسی در منطقه دامن زده شده و از سوی دیگر، تلاش برای ائتلاف‌سازی‌های جدید، از جمله گسترش روابط با روسیه و چین یا هم‌گرایی با رژیم صهیونیستی از طریق انعقاد پیمان‌نامه‌هایی مانند توافق ابراهیم شکل گرفت.

۶.۱.۲. «غیریت‌سازی» و بازسازی «دیگر» در سیاست خارجی و امنیتی

همان‌گونه‌که بیان شد، فروپاشی شوروی سبب شد تا بحران معنا در سیاست خارجی ایالات متحده به‌وجود آید. در این شرایط از یک‌سو اسلام و از سوی دیگر، ایران به‌عنوان «دیگر» در سیاست خارجی آن مطرح شد (ایزدی، ۱۳۹۵: ۷۸-۷۳). این مسئله سبب شد در راستای پروژه هم‌مونیک شدن ایران‌هراسی در رسانه‌های غربی، فیلم‌های هالیوودی

در این میان، در یکی از سناریوسازی‌هایی که در زمینه علل و اهداف طرح ادعاهای ایران‌هراسانه‌ای مانند ارتباط شیعیان و مخالفان داخلی در کشورهای منطقه با ایران یا القای تلاش ایران برای ایجاد هلال شیعی از سوی رهبران کشورهای منطقه وارد می‌شود، اهدافی مانند مقابله با ارتقای قدرت طبیعی ایران و متحدان آن پس از سال ۲۰۰۴ میلادی، ایستادگی در برابر خواسته غرب برای اصلاحات سیاسی در کشورشان، تداوم حمایت ایالات متحده از دولت‌های‌شان و به‌ویژه عدم تمایل آنان برای احقاق حقوق از دست‌رفته این بخش از مردم‌شان مطرح شد (جاودانی‌مقدم، ۱۳۹۱: ۵۱-۳۹).

۴.۱.۲. بسترهای تاریخی و فرهنگی ایران‌هراسی در منطقه

ایران‌هراسی فرهنگی یکی از ریشه‌ها و زمینه‌های مؤثر بر شکل‌گیری و توسعه ایران‌هراسی در منطقه غرب آسیا است. در واقع، علی‌رغم تلاش ایران برای وحدت جهان اسلام و شکل‌گیری امت واحده، مردم و دولت‌های عربی منطقه معتقدند که ایران، هویتی سیاسی، فرهنگی و ایدئولوژیک دارد و درصدد انتقال اصول، هنجارها و ارزش‌های خود در قالب ارزش‌های انقلاب اسلامی است. این مسئله تحت تأثیر برخی گرایش‌های قومی (عرب و عجم)، مذهبی (شیعه و سنی) و ناسیونالیستی و غیره به سوءبرداشت‌های منفی و تهاجمی برخی رهبران کشورهای منطقه از اصول و مبانی انقلاب اسلامی و سیاست خارجی آن در منطقه و تلاش برای مهار و بازدارندگی علیه ایران منجر شد (نورمحمدی و کاظمی، ۱۳۹۴: ۲۵۶-۱).

و بازی‌های رایانه‌ای متعددی ارائه شود. این در حالی است که به تعبیر برژینسکی، حملات سینمای هالیوود به کشورهای دیگر، ابعادی صرفاً سیاسی دارد و روزبه‌روز شباهت آن به نوعی جنگ واقعی بیشتر می‌شود (صالحی، ۱۳۹۴: ۱۹۵).

بنابراین دور ساختن اذهان عمومی از سیاست‌های توسعه‌طلبانه رژیم اسرائیل، تداوم جلب حمایت ایالات متحده و سایر دولت‌های غربی، مهار قدرت و توان کنش‌گری ایران در منطقه، تلاش برای خروج از انزوای استراتژیک و تقویت هم‌گرایی با دولت‌های منطقه، بخشی از اهداف ژئوپلیتیکی اسرائیل از سیاست ایران‌هراسی است (مهدیان و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۲۸-۱۱۷).

۷.۱.۲. پروژه غرب برای مهار استقلال‌طلبی ایران و ممانعت از دستیابی آن به هژمونی منطقه‌ای

یکی از ریشه‌های اصلی ایران‌هراسی به تعبیر جیمز بیل، استقلال‌طلبی ایران از ایالات متحده و تلاش ایالات متحده برای جلوگیری از ظهور هژمون استقلال‌طلب منطقه است. در واقع، از ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی، سیاست‌های ایران در مقابل راهبرد و اقدامات ایالات متحده، نه‌تنها در سطح منطقه غرب آسیا، بلکه در تعامل با بازیگران مخالف یک‌جانبه‌گرایی و تداوم هژمونی ایالات متحده سبب شده که پروژه غرب برای مهار استقلال‌طلبی ایران و دستیابی آن به هژمونی منطقه‌ای در دستور کار دولت‌های مختلف ایالات متحده قرار داشته باشد (بیل، ۲۰۱۱: ۵۴).

این مسئله به گونه‌ای بود که حتی در دوره اوباما، هم‌زمان با مذاکرات هسته‌ای، طرح حمله سایبری به تأسیسات غنی‌سازی اورانیوم ایران که اولین بار در زمان ریاست جمهوری جرج بوش با اسم رمز «بازی‌های المپیک» آغاز شده بود، با صدور دستور محرمانه ادامه یافت (سانگر، ۲۰۱۲).

از سوی دیگر، منافع اقتصادی ناشی از ایران‌هراسی، به‌ویژه فروش تسلیحات نظامی و نقش مجتمع‌های نظامی و صنعتی در این زمینه نیز یکی دیگر از ریشه‌های ایران‌هراسی به حساب می‌آید. در این زمینه کافی است توجه داشته باشیم که به‌ویژه در شرایط سیاست پولی انقباضی، یکی از توصیه‌های اقتصاددانان برای تقلیل اثرات این سیاست بر رشد اقتصادی، افزایش مخارج دولت (سیاست مالی انبساطی) است که مخارج نظامی یکی از هزینه‌های دولت است. بر این اساس، ایالات متحده از طریق افزایش تنش، ایجاد یک جنگ و افزایش مخارج نظامی خود و صادرات تسلیحات به سایر کشورها عملاً به ۲ هدف افزایش مخارج دولت و افزایش تولید ناخالص داخلی از محل صادرات دست می‌یابد. علاوه بر این، نگاهی به آمارهای فروش تسلیحات غرب به دولت‌های منطقه و به‌ویژه عربستان و امارات متحده عربی نیز از سودمندی غیریت‌سازی و دشمن‌تراشی در قالب ایران‌هراسی برای دولت‌های غربی، مجتمع‌های نظامی و صنعتی و لابی‌های اسلحه‌سازی در این کشورها دارد (صادقی و رحیمی، ۱۳۹۷: ۷۴-۵۸).

در این میان، با توجه به نقش رژیم صهیونیستی در ترویج ایران‌هراسی در منطقه و نظام بین‌الملل، منافع غیریت‌سازی «از ایران و بازسازی آن به عنوان «دیگر» برای این رژیم نیز قابل توجه است چنانچه هگایی رام در کتاب «ایران‌هراسی منطق نگرانی اسرائیل» تأکید می‌کند که چیزی کاملاً غیرمنطقی

۱.۱.۲.۱. عدم توجه کافی به ضرورت تخصص‌گرایی در مواضع سیاست خارجی و ضعف در کاربست دیپلماسی عمومی و رسانه‌ای

اگرچه مسلماً ایران‌هراسی را می‌توان پروژه‌های دانست که با توجه به منافع بازیگران مختلف منطقه‌ای و بین‌المللی بر سیاست خارجی ایران تحمیل شد، اما عدم توجه به ملاحظات پیچیده و تخصصی در بعضی موضوع‌گیری‌های سیاست خارجی، به‌ویژه در حوزه روابط با همسایگان و مسائل نظامی و امنیتی از سوی برخی مقامات مسئول و به‌ویژه افراد غیرمسئول و همچنین ضعف دیپلماسی عمومی و رسانه‌ای در آشکارسازی حقایق وارونه‌شده ناشی از پروژه ایران‌هراسی غرب و برخی دولت‌های منطقه سبب شد که ادعاها و القانات مطرح‌شده در رسانه‌ها و فضای مجازی در بسیاری موارد به درستی پاسخ داده نشده که نتیجه آن، نه تنها تداوم چرخه ایران‌هراسی در خارج از مرزها، بلکه تأثیر آن بر افکار عمومی مردم، به‌ویژه نسل جوان بود. این مسئله از اهمیت بسیار زیادی برخوردار بوده و یکی از اهداف اصلی موج چهارم ایران‌هراسی و ایران‌ستیزی غرب به حساب می‌آید.

۱.۱.۲.۲. بازنمایی رسانه‌ای و ترویج ایران‌هراسی

تبیین فوکو از رابطه قدرت و دانش و دیدگاه بودربار درباره ساخت اَبرواقعیت‌ها (واقعیت‌ها) را می‌توان در پروژه بازنمایی ایران در رسانه‌های غربی، عبری و برخی رسانه‌های عربی مشاهده کرد. در واقع، همان‌گونه که در مبانی نظری اشاره شد، پروژه ایران‌هراسی با بازنمایی رسانه‌ای و ایجاد کلیشه‌های ذهنی، فیلترهایی را در مسیر شناخت رهبران سایر کشورها و مردم آنان به وجود آورده که مانع از ارزیابی واقع‌بینانه از تمام روایتی است که در ایران به‌وقوع می‌پیوندد و در سیاست داخلی و خارجی جمهوری اسلامی ایران اعمال می‌شود.

۸.۱.۲. ایران‌هراسی و تحریم حداکثری؛ ۲ ابزار ایالات متحده برای تغییر از درون در ایران

ناکامی دولت‌های ایالات متحده در تغییر رژیم و مهار قدرت منطقه‌ای ایران، از یک‌سو، ایالات متحده را به سوی افزایش حداکثری فشارها برای انزوای ایران، به‌ویژه در حوزه اقتصادی با استفاده از ابزار تحریم و از سوی دیگر، تشدید ایران‌هراسی برای هزینه‌مند کردن رابطه با ایران به‌منظور جلوگیری از بهبود اوضاع اقتصادی ایران سوق داد. این مسئله، به‌ویژه در موج چهارم ایران‌هراسی با هدف تقویت شکاف حاکمیت و مردم در دستور کار قرار داشت.

۹.۱.۲. توسعه غیرقابل باور توانمندی هسته‌ای و موشکی ایران

یکی از مهم‌ترین زمینه‌ها و ریشه‌های ایران‌هراسی، به‌ویژه در ۲ دهه اخیر به پیشرفت غیرقابل باور توانمندی هسته‌ای و موشکی ایران بازمی‌گردد. در واقع، با توجه به اهمیت دستیابی به فناوری هسته‌ای و به‌ویژه بومی‌سازی این دانش در ایران، القای پیامدهای گسترده دستیابی ایران به قابلیت‌های نظامی این دانش و جهش استراتژیک قدرت و جایگاه ایران در منطقه و نظام بین‌الملل، زمینه مناسبی برای هراس‌آفرینی از اهداف و انگیزه‌های واقعی ایران به‌وجود آورد. این مسئله، به‌ویژه ارجاع پرونده ایران به آژانس بین‌المللی انرژی اتمی و طولانی شدن مذاکرات ایران و آژانس و طرح موارد ادعایی جدید مکرر از پرونده پی‌ام‌دی (ابعاد احتمالی نظامی)، زمینه را برای القای بیشتر ایران‌هراسی فراهم ساخت.

۳.۲. محورهای تمرکز پروژه ایران‌هراسی

ماهیت چندبُعدی ریشه‌ها و زمینه‌های ایران‌هراسی سبب شده تا این پروژه در محورها و جهات مختلف در راستای دستیابی به اهداف آن پیگیری شود. در این میان، مهم‌ترین محورهایی که بیش از سایر موارد، مورد توجه و بازنمایی و تحریف واقعیات قرار گرفته را می‌توان به شرح زیر برشمرد:

۱.۳.۲. ایران هسته‌ای

مهم‌ترین نقطه تمرکز ایران‌هراسی، به‌ویژه در ۲ دهه اخیر، القای تهدید دسترسی ایران به سلاح‌های هسته‌ای بود. در این راستا، علی‌رغم تأکید مستمر ایران بر صلح‌آمیز بودن فعالیت‌های هسته‌ای آن و نظارت‌های مکرر آژانس انرژی اتمی بر سایت‌های هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران و تأکید آن بر صلح‌آمیز بودن فعالیت‌های هسته‌ای ایران، تلاش برای القای این مسئله که هدف غایی ایران، دستیابی به بمب اتم بوده و در صورت تحقق این مسئله، نه تنها مسابقه اشاعه هسته‌ای در منطقه و جهان شکل خواهد شد، بلکه تحت تأثیر اهداف و منافع فراملی ایران، صلح و امنیت بین‌الملل به خطر خواهد افتاد، در دستور کار غرب بود.

این مسئله با تکرار اعلام زمان محدود برای مقابله با دسترسی ایران به سلاح‌های هسته‌ای و بازنمایی رسانه‌ای چشم‌انداز منطقه و نظام بین‌الملل در آن زمان، با تشدید هراس‌آفرینی از ایران، انقلاب اسلامی و ممانعت از فرایند قانونی و مشروع دستیابی به فعالیت‌های صلح‌آمیز هسته‌ای ایران، به اعمال فشارها و محدودیت‌های سیاسی، امنیتی و اقتصادی بر ایران منجر شد.

۲.۳.۲. توانمندی‌ها و دستاوردهای دفاعی ایران

یکی دیگر از محورهای ایران‌هراسی، تمرکز بر بازنمایی توسعه برنامه‌های دفاعی ایران، به‌ویژه در حوزه‌های موشکی و پهبادی بومی کشور است. در این زمینه، علی‌رغم تأکید مستمر ایران مبنی بر دفاعی بودن برنامه موشکی و پهبادی آن و همچنین سابقه طولانی حضور مسالمت‌آمیز ایران در منطقه، کشورهای غربی تأکید دارند که برنامه‌های موشکی ایران، به‌ویژه آزمایش موشک‌های سوخت جامد و همچنین توسعه فناوری ساخت پهباد ایران، بخش مهم دیگری از تلاش‌های ایران برای ارتقای توانمندی‌های نظامی و سیاست‌های بلندپروازانه آن در منطقه به‌شمار می‌رود. در این مورد تأکید می‌شود کاربرد موشک‌های ساخت ایران با سلاح‌های کشتار جمعی که می‌تواند توسط کلاهک‌های‌شان حمل شود، تهدیدی عمده از سوی ایران برای منطقه و جهان محسوب می‌شود (امینی و جاودانی‌مقدم، ۱۳۹۷: ۱۰۹-۱۰۸). این مسئله در خلال جنگ اخیر روسیه و اوکراین نیز با اعلام فروش پهبادهای ایرانی به روسیه برای استفاده علیه تأسیسات و شهروندان اوکراینی بارها مطرح شد.

۳.۳.۲. حمایت از تروریسم

جمهوری اسلامی ایران از ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی، خود را مدافع و حامی ملت‌های مستضعف و محروم جهان، به‌ویژه در جهان اسلام دانسته و براساس به حمایت از جنبش‌های آزادی‌بخش و گروه‌های اسلام‌گرایی مانند حزب‌الله لبنان، جهاد اسلامی، حماس و غیره که به‌دنبال آزادسازی سرزمین‌های اشغال و غصب‌شده‌شان توسط رژیم صهیونیستی هستند، مبادرت ورزید. این سیاست اصولی جمهوری اسلامی ایران سبب شد غرب، این اقدام ایران را

۵-۵. نقض حقوق بشر در ایران: یکی از مهم‌ترین محورهای تمرکز ایران‌هراسی، به‌ویژه در موج چهارم آن، تمرکز بر سیاه‌نمایی مطلق وضعیت حقوق بشر در کشور است. این مسئله، به‌ویژه با تمرکز بر وضعیت زنان، اقلیت‌های قومی و مذهبی، وضعیت زندان‌ها و زندانیان سیاسی و عقیدتی مطرح می‌شود. در این زمینه، پروژه ایران‌هراسی تلاش دارد تا با ارائه تصویری از شرایط کنونی ایران به‌عنوان یک کشور بدوی، توسعه‌نیافته، ناقض حقوق بشر، به‌ویژه درباره زنان، اقلیت‌های قومی و مذهبی که در آن قوانین بسیار سخت‌گیرانه مذهبی در چارچوب نظام غیردموکراتیکی که دائماً به نقض حقوق و آزادی‌های اساسی شهروندانش می‌پردازد، حاکم است؛ افکار عمومی جهانی را برای پذیرش و القای سیاست‌های مقابله‌جویانه غرب علیه ایران آماده کند. در این راستا نیز علاوه بر فضا سازی رسانه‌ای خبری غرب، هالیوود با ساخت فیلم‌های متعددی در این زمینه، علیه ایران، از جمله فیلم‌هایی مانند بدون دخترم هرگز، پرسپولیس، سنگسار ثریا، گلاب، آرگو و غیره تلاش می‌کند تا این موضوع را به مخاطب خود القا کند (قاسمیان و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۸۸-۱۸۰).

۶-۵. بازیگر شرور، مخالف و برهم‌زننده نظم و ثبات منطقه: اگرچه جمهوری اسلامی ایران بارها نسبت به ضرورت گفت‌وگو میان دولت‌های منطقه برای ایجاد رژیم امنیتی بومی بدون حضور بیگانگان تأکید کرد، پروژه ایران‌هراسی در تلاش بوده تا به تخریب چهره ایران از طریق القای آن به‌عنوان بخشی از محور شرارت، ترور بسم و عامل بی‌ثباتی در منطقه بپردازد. در این میان، به‌نظر می‌رسد که ریشه‌های اصلی تمرکز بر این محور به دلیل سیاست صدور انقلاب اسلامی و مخالفت جمهوری اسلامی ایران با پذیرش مشروعیت رژیم صهیونیستی و طرح‌های

به‌عنوان کشور حامی تروریسم تعبیر کند. در این زمینه، غرب حتی مرحله‌ای فراتر رفته و مدعی ارتباط ایران با القاعده شد (معراجی، ۱۳۹۹: ۱۰۶-۱۰۵).

این در حالی است که جمهوری اسلامی ایران، خود از بزرگ‌ترین قربانیان ترور بوده و در مبارزه با گروه‌های تروریستی تکفیری مانند داعش نیز در خط مقدم جبهه ضد داعش قرار داشته و نقش سردار شهید سلیمانی در شکست داعش بی‌بدیل بود. در این میان، سیاست ایران‌هراسی غرب و بازنمایی رسانه‌ای آن‌ها سبب شده که علی‌رغم این نقش مهم ایران علیه تروریسم، ایالات متحده که خود نقش مهمی در شکل‌گیری القاعده و حتی داعش داشته، در صف مدعیان مبارزه با تروریسم و ایران به‌عنوان متهم حامی تروریسم معرفی شود.

۴.۳.۲. مداخله در امور داخلی سایر کشورها

نفوذ و حضور جمهوری اسلامی ایران در برخی کشورها و به‌ویژه قدرت نرم و سخت آن در غرب آسیا و بالاخص در کشورهای حوزه محور مقاومت سبب شده که رسانه‌های غربی، عربی و عبری به‌صورت هماهنگ نسبت به گسترش فعالیت‌های ایران با القای دخالت ایران در امور داخلی سایر کشورها هشدار دهند. این مسئله، به‌ویژه در میان کشورهای همسایه و بالاخص در میان جمعیت شیعیان آن کشورها پس از بیداری اسلامی مطرح شد (ملک‌محمدی و داوودی، ۱۳۹۱: ۲۳۴).

در این زمینه، علی‌رغم نقش مؤثر و غیرقابل‌انکار ایران در مبارزه علیه داعش در عراق، دیپلماسی عمومی غرب در پرتو ایران‌هراسی تلاش کرده تا در افکار عمومی برخی مردم منطقه، از جمله در عراق و سوریه و لبنان، حساسیت‌هایی نسبت به تقویت روابط دوجانبه با ایران به‌وجود آید.

مقدمه‌ای بر اعمال انواع فشارها، به‌ویژه تحریم‌ها علیه ایران دانست.

۲.۱.۳. بازتاب ایران‌هراسی بر قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران

قدرت نرم هر کشور در سیاست خارجی، مکمل قدرت سخت و پشتیبان دیپلماسی آن کشور به حساب می‌آید. در این چارچوب، مسلماً ایران‌هراسی و ایجاد انگاره‌های منفی از ایران در اذهان مردم کشورهای منطقه و در سطح جهان، کلیشه‌های ذهنی غیرواقعی و غیرعقلانی از ایران به‌عنوان بازیگری تهدیدآمیز و اخلال‌آفرین در نظام بین‌الملل را به‌وجود می‌آورد که به تضعیف و تخریب قدرت نرم ایران در منطقه و جهان منجر می‌شود. در این فضا هر سیاست و اقدام ایران، به‌ویژه در منطقه به‌گونه‌ای دیگر بازنمایی، بازسازی و تفسیر می‌شود (مبینی مقدس و هاشمیان، ۱۳۹۴: ۸۱). این مسئله را می‌توان در عراق پس‌دا‌عش مشاهده کرد که در پرتو فضای ایران‌هراسی تلاش می‌شود تا قدرت نرم ایران، به‌ویژه در میان جریان‌های شیعی با القای مداخله ایران در اوضاع داخلی این کشور تضعیف شود.

۳.۱.۳. بحران چهره و تضعیف اعتبار و پرستیژ ملی

یکی از عناصر قدرت هر کشور در نظام بین‌الملل، اعتبار و پرستیژ آن است. این مسئله برای همه کشورها اهمیت بسیار دارد، به‌گونه‌ای که برخی از دولت‌ها که به دلایلی مانند فقر هویت تاریخی‌شان، فاقد این عنصر قدرت بوده‌اند، تلاش دارند تا با برندسازی خود در برخی حوزه‌ها، نسبت به کسب اعتبار و پرستیژ ملی اقدام کنند. در این میان، ایران به‌عنوان یکی از مهدهای تمدن بشری با سابقه

صلح خاورمیانه است. در همین راستا، هرگونه طرح یا اقدام خرابکارانه و برهم‌زننده ثبات و نظم منطقه‌ای به ایران نسبت داده می‌شود.

۳. یافته‌های پژوهش

۱.۳. چالش‌های ایران‌هراسی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران

همان‌گونه که بیان شد، پروژه ایران‌هراسی اگرچه از ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی آغاز شده و در ابعاد و سطوح مختلف تاکنون ادامه یافت، اما مسلماً این مسئله در قبال دولت سیزدهم بسیار مشهودتر است. این مسئله تحت تأثیر رشد فزاینده ریشه‌ها و زمینه‌های ایران‌هراسی که سابقاً اشاره شد، در دولت سیزدهم سبب شده که امواج ترکیبی ۴ دوره ایران‌هراسی، چالش‌های گسترده‌تری فراروی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران قرار دهد. مهم‌ترین چالش‌های ایران‌هراسی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران را در شرایط کنونی می‌توان به شرح زیر برشمرد:

۱.۱.۳. تشدید فشارها برای مهار قدرت سخت ایران

رشد فزاینده توانمندی‌های دفاعی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران، یکی از واقعیت‌های غیرقابل‌انکار برای غرب بوده که نگرانی‌ها نسبت به تغییر موازنه قدرت به سود ایران را برانگیخت. این مسئله سبب شد غرب با استفاده از امواج ۴ گانه ایران‌هراسی، نسبت به تشدید فشارها برای مهار قدرت سخت ایران اقدام کند. بر این اساس، ایران‌هراسی و بازنمایی رسانه‌ای تهدیدات افزایش قدرت ایران، به‌ویژه ایران هسته‌ای را می‌توان

۵.۱.۳. هزینه‌مند بودن رابطه اقتصادی با ایران و چالش دیپلماسی اقتصادی دولت

دولت سیزدهم در کنار سیاست همسایگی، بر دیپلماسی اقتصادی نیز توجه و اهتمام ویژه‌ای دارد. این در حالی است که ایران‌هراسی در قالب شکل‌گیری نوعی مک‌کارتیسم جدید سبب شده که از یک‌سو، بانک‌های بزرگ جهانی و مؤسسات مالی و سرمایه‌گذاران خارجی به دلایلی مانند نگرانی از تحریم‌های وزارت خزانه‌داری ایالات متحده، هراس از بازگشت مجدد تحریم‌ها پس از توافق احتمالی، پابرجا بودن تحریم‌های اولیه ایالات متحده، مبهم بودن قوانین تحریمی موجود و نگرانی از قرار داشتن ایران در لیست سیاه گروه ویژه اقدام مالی از برقراری روابط تجاری عمیق با اقتصاد ایران خودداری کنند (سلیمان‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۱۴-۱۱۰) و از سوی دیگر، با افزایش ریسک سرمایه‌گذاری در ایران و کاهش سرمایه‌گذاری خارجی در کشور چالش‌هایی در تأمین مالی از بازارهای مالی بین‌المللی به وجود آید، زیرا با افزایش ریسک سرمایه‌گذاری در ایران باید بازدهی بالاتری برای جذب سرمایه‌گذاران پیشنهاد داد. علاوه بر این، کاهش سرمایه‌گذاری ارزی کشور به دلیل عدم امکان تأمین مالی، به‌ویژه در زیرساخت اقتصادی و کاهش رشد اقتصادی نیز چالش‌هایی را فراروی اقتصاد ایران قرار می‌دهد.

۶.۱.۳. ائتلاف‌سازی‌های منطقه‌ای و بین‌المللی علیه ایران

یکی از کاویژه‌های منفی تأثیر ایران‌هراسی بر سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، ائتلاف‌سازی‌های منطقه‌ای و بین‌المللی علیه ایران در پرتو تهدیدانگاری مواضع، سیاست‌ها و اقدامات جمهوری اسلامی ایران بود. این مسئله اخیراً در قالب طرح ایجاد ناتوی عربی

درخشان باستانی خود و انقلاب اسلامی به‌عنوان انقلابی بزرگ با آرمان‌های ملی و بین‌المللی مبتنی بر استقلال، آزادی و اسلام سیاسی، موقعیت ممتازی از اعتبار و پرستیژ بین‌المللی را دارا بود.

در این شرایط، امواج اولیه ایران‌هراسی با وارونه‌سازی چهره ایرانیان به‌عنوان مردمی خشن، بدوی، تروریست، متعصب، گروگان‌گیر و سپس امواج بعدی ایران‌هراسی با تمرکز بر تحریف چهره جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان تهدیدی علیه صلح و امنیت بین‌الملل، دولتی غیرعقلانی و نظامی ضد حقوق بشر و غیره در صدد القای تصویری غیرواقعی از ایران بوده که چالشی فراروی اعتبار و پرستیژ کشور به حساب می‌آید.

۴.۱.۳. ایران‌هراسی در نقطه مقابل سیاست همسایگی دولت سیزدهم در سیاست خارجی

دولت سیزدهم جمهوری اسلامی ایران، سیاست خارجی خود را با اولویت‌بخشی به روابط با همسایگان تعریف کرد. در این چارچوب، برخلاف دولت یازدهم و دوازدهم که نقطه تمرکز سیاست خارجی را بیشتر بر تعامل با اروپا و ایالات متحده گذاشته شده بود، دولت سیزدهم در صدد ارتقای روابط با همسایگان ایران بود.

در این شرایط، مسلماً ایران‌هراسی، مانعی اساسی فراروی تنش‌زدایی و توسعه روابط با همسایگان به حساب می‌آید، زیرا که اولین گام برای اعتمادسازی و بسط مناسبات در روابط همسایگان و ایران، ایجاد تصویری مثبت و مورد اعتماد از اهداف، انگیزه‌ها و چشم‌انداز روابط دوجانبه است که تحت تأثیر پروژه ایران‌هراسی می‌تواند با خلل مواجه شود.

جمهوری اسلامی ایران و تبعیض‌ها و مشکلات ناشی از بحران گروگانگیری و تنش‌های موجود در روابط ایران و ایالات متحده، آشکارا به ضدیت با جمهوری اسلامی پرداخته و تلاش‌های خود را معطوف به براندازی کرده بودند، اما در میان بخش گسترده‌ای از نسل‌های بعدی، رویکرد تعامل‌محور را با جمهوری اسلامی ایران در پیش گرفته بودند. (دهقانی فیروزآبادی و بهرامی: ۱۳۹۶: ۴۹-۴۸)

در این میان، بازنمایی تحولات داخلی ایران، به‌ویژه توسط رسانه‌های فارسی زبان خارج از کشور و همچنین در فضای مجازی و ارائه تصویری مطلقاً منفی و چهره غیرواقعی از سیاست‌های داخلی و خارجی ایران، مجدداً زمینه تغییر نگرش آنان را به‌وجود آورده که نه‌تنها مانعی برای استفاده از ظرفیت آنان، بالاخص در دیپلماسی اقتصادی کشور است، بلکه فعالیت‌های لابی‌های ایرانی در راستای اعمال فشار علیه ایران در راستای تحریم‌های بیشتر یا حتی حمایت از اقدام نظامی علیه ایران را به‌دنبال دارد.

۹.۱.۳. بازتاب ایران‌هراسی بر افکار عمومی داخلی و تأثیر آن بر سیاست خارجی کشور

شواهد موجود نشان می‌دهد اگرچه نقطه تمرکز ایران‌هراسی در سال‌های اخیر، ایران هسته‌ای بود، اما موج چهارم ایران‌هراسی بر وضعیت حقوق بشر در ایران، متمرکز شد. این مسئله با گسترش فعالیت رسانه‌های فارسی زبان در خارج از کشور و تلاش برخی دولت‌های غربی، عربی و اپوزیسیون ایرانی برای تأثیرگذاری بر افکار عمومی داخلی ایران و به‌ویژه نسل جوان در بستر فضای مجازی تشدید شد. در واقع، در این مرحله، تمرکز بر برخی چالش‌های داخلی با هدف القای ناکارآمدی نظام جمهوری اسلامی ایران و عدم امکان اصلاح برخی سیاست‌های

یا توافقی‌هایی مانند توافق ابراهیم کاملاً آشکار شد. نکته مهم در این طرح‌ها و توافقات، تلاش برای غیریت‌سازی علیه ایران و معرفی آن به‌عنوان «دیگر» منطقه و مشروعیت‌بخشی به رژیم صهیونیستی برای حضور در مناسبات و ترتیبات سیاسی، امنیتی و اقتصادی در غرب آسیا است که تهدیدی مستقیم علیه امنیت ملی ایران به حساب می‌آید. (ضرغامی خسروی و همکاران، ۱۳۹۹: ۸۱)

۷.۱.۳. امنیتی کردن فضای منطقه و معمای امنیت در غرب آسیا

منافع اقتصادی ایران‌هراسی برای مجتمع‌های نظامی و صنعتی و فروش تسلیحات گسترده به دولت‌های منطقه، یکی از مهم‌ترین دلایلی است که در پشت پرده دامن زدن به بازنمایی چهره ایران و انقلاب اسلامی مطرح شد. در این چارچوب، ایران‌هراسی و القای تهدیدات ایران برای کشورهای منطقه، به امنیتی کردن فضای منطقه و معمای امنیت در غرب آسیا منجر شده که تلاش ایران برای ایجاد امنیت پایدار و بومی با مشارکت کشورهای منطقه و بدون حضور بیگانگان را با چالش مواجه ساخت (جمالزاده و آقایی، ۱۳۹۴: ۴۵-۴۳).

۸.۱.۳. ایران‌هراسی مانعی فراروی استفاده از ظرفیت ایرانیان خارج از کشور

یکی از مهم‌ترین ظرفیت‌های هر کشور در سیاست خارجی، استفاده از ظرفیت اقلیت‌های مهاجر آن کشور و به‌ویژه لابی‌های آنان برای تأثیرگذاری بر سیاست‌های سایر کشورها در راستای منافع ملی سرزمین مادری‌شان است. در این میان، اگرچه نسل اول مهاجران ایرانی به سایر کشورها، به‌ویژه ایالات متحده، تحت تأثیر بافت سیاسی، اقتصادی و اجتماعی متفاوت آنان با نظام

ایران سبب شده که به دلیل پیامدها و چالش‌های آن در حوزه سیاست داخلی و خارجی کشور، توجه به این پدیده به‌عنوان پیش‌شرطی برای کارآمدی سیاست خارجی، اهمیت مضاعفی داشته باشد. در این شرایط، پیشنهاد می‌شود، ملاحظات و بایسته‌های زیر در راستای مقابله با موج جدید ایران‌هراسی در سیاست خارجی دولت سیزدهم در دستور کار قرار گیرد:

- جهاد تبیین: اولین و مؤثرترین گام برای مقابله با ایران‌هراسی به‌ویژه موج چهارم آن، جهاد تبیین است. این مسئله از یک‌سو با تبیین دستاوردها، مقدرات، محظورات و چالش‌هایی که فراروی نظام جمهوری اسلامی ایران در ۴ دهه اخیر بود، از یک‌سو می‌تواند با ارائه چهره‌ای صحیح و واقعی از ایران به مردم جهان، نقش مهمی در مقابله با بازنمایی رسانه‌ای و انگاره‌های منفی شکل گرفته علیه کشور باشد و از سوی دیگر، با تبیین مسیر طی شده تاکنون و وضعیت کنونی کشور و چشم‌انداز آن به مردم ایران، به‌ویژه نسل جوان، به افزایش سرمایه اجتماعی نظام جمهوری اسلامی ایران منجر شود.

- تداوم اولویت پیگیری سیاست همسایگی در سیاست خارجی: با توجه به برخی ابعاد فرهنگی ایران‌هراسی، به‌ویژه در منطقه غرب آسیا، افزایش حداکثری تعامل با دولت‌های منطقه با محوریت تنش‌زدایی و اعتمادسازی و تلاش برای مدیریت و حل دسته‌جمعی بحران‌های منطقه‌ای می‌تواند گام مهمی در برطرف کردن سوءتفاهمات تاریخی موجود باشد.

- هم‌افزاشدن نهادهای متولی دیپلماسی عمومی، رسانه‌ای و فرهنگی کشور: سازمان‌ها و مراکز تصمیم‌گیری متعدد سیاسی، امنیتی، اجتماعی و

داخلی و خارجی به‌منظور ناامید کردن مردم و کاهش سرمایه اجتماعی نظام انجام می‌شود. این مسئله می‌تواند با ایجاد زمینه اعلام مواضع مداخله‌جویانه مقامات سایر کشورها در قبال امور داخلی ایران، چالش‌هایی را در روابط ایران و سایر کشورها و همچنین مناسبات ایران و نهادها و سازمان‌های بین‌المللی، به‌ویژه در زمینه حقوق بشر به‌وجود آورد. از سوی دیگر، این مسئله می‌تواند بهانه‌های لازم را برای تداوم تحریم‌ها یا اعمال تحریم‌های جدید در قالب تحریم‌های حقوق بشری به‌وجود آورد.

۴. بحث و نتیجه‌گیری

ایران‌هراسی پدیده‌ای است که از ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی ایران تاکنون در ۴ دهه اخیر در اشکال، ابعاد و سطوح مختلفی پیگیری شد. این پدیده با تمرکز بر بازنمایی چهره جمهوری اسلامی ایران و تحریف واقعیت‌های مرتبط با تحولات داخلی و سیاست خارجی آن، تلاش دارد تا ذهنیت افکار عمومی منطقه‌ای و بین‌المللی را نسبت به ایران به‌گونه‌ای شکل دهد که ایران به‌عنوان تهدید علیه صلح و امنیت بین‌الملل و دولتی مخالف ارزش‌های انسانی و اخلاقی جهان معاصر شناخته شود. این مسئله در موج چهارم ایران‌هراسی با تمرکز بر سطح داخلی و افکار عمومی ایران با سیاه‌نمایی از وضعیت کنونی و آینده کشور و تأکید بر چالش‌ها و مشکلات کنونی و فراروی آن، درصدد ایجاد فضای یأس و ناامیدی، به‌ویژه در میان نسل جوان است.

این مسئله تحت تأثیر تحولات داخلی ایران بالاخص در ۵ سال اخیر منتهی به استقرار دولت سیزدهم و تشدید فعالیت‌های شبکه‌های تلویزیونی متعدد فارسی زبان و افزایش تصاعدی محتوای تولیدشده در فضای مجازی علیه جمهوری اسلامی

با ایجاد برنامه‌های مناظره‌محور و استفاده از همه‌گرایش‌ها و سلیقه‌ها در این برنامه‌ها می‌تواند نقش مهمی در تبیین واقعیات جامعه ایران داشته باشد.

- استفاده از ظرفیت بازیگران غیردولتی: امروزه بازیگران غیردولتی نقش مهمی در پیگیری مسائل و موضوعات بین‌المللی دارند. استفاده از ظرفیت سازمان‌های غیردولتی در تبیین دستاوردهای نظام جمهوری اسلامی ایران در همه حوزه‌ها، به‌ویژه حقوق بشر و نشان دادن واقعیات موجود از تحولات داخلی و سیاست خارجی ایران می‌تواند نقش مهمی در مقابله با ایران‌هراسی و تحریف و تغییر تصویر واقعی ایران داشته باشد.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

همه اصول اخلاق پژوهش در این مقاله رعایت شده است.

حامی مالی

این پژوهش هیچ‌گونه کمک مالی از سازمان‌های دولتی، خصوصی و غیرانتفاعی دریافت نکرده است.

فرهنگی در کشور در راستای فعالیت‌های مرتبط با دیپلماسی عمومی، رسانه‌ای و فرهنگی در حال فعالیت هستند که بارها کارشناسان خبره نسبت به عدم انسجام، تداخل کاری، فعالیت‌های موازی و حتی در مواردی رقابت‌آمیز میان آنان و عدم وجود شورا یا نهادی مافوق همه این دستگاه‌ها برای تدوین راهبرد مناسب و پیگیری سیاست‌های بهینه در این زمینه، نکاتی را گوشزد کرده‌اند (میرمحمدصادقی و حاجی‌مینه، ۱۳۹۷: ۱۳۹-۱۳۸). مسلماً مقابله با امواج ایران‌هراسی، به‌ویژه بعد چهارم آن، نیازمند تقسیم کار مجدد و تقویت هماهنگی میان آنان است. پیشنهاد می‌شود این مسئله با ایجاد ستادی با اعطای اختیارات خاص زیر نظر شورای عالی امنیت ملی یا شورای راهبردی روابط خارجی پیگیری شود.

- تقویت دیپلماسی رسانه‌ای: با توجه به اهمیت دیپلماسی رسانه‌ای در مقابله با ایران‌هراسی، اگرچه شبکه‌های بین‌المللی صداوسیما در راستای دیپلماسی عمومی، رسانه‌ای و فرهنگی در حال فعالیت هستند، اما ارزیابی دقیق میزان تأثیرگذاری آنان، آسیب‌شناسی و اصلاح رویه‌های موجود و بازشناسی راهکارهای اثرگذاری بیشتر بر مخاطب خارجی، به‌ویژه در مقایسه با رسانه‌های مشابه، ضرورت اساسی به حساب می‌آید.

- افزایش سواد رسانه‌ای، به‌ویژه در میان جوانان: ارائه محتوای مناسب، دقیق و مستدل درباره پیشینه تاریخی کشور و تحولات دوره قبل از پیروزی انقلاب اسلامی، دستاوردهای نظام جمهوری اسلامی ایران در همه حوزه‌ها، وضعیت کنونی کشور و چشم‌انداز آن، به‌ویژه برای جوانان می‌تواند در مصون‌سازی آنان از آبروواقعیت ساخته‌شده توسط رسانه‌های بیگانه و فضای مجازی جلوگیری کند. در این زمینه، تقویت اعتماد به رسانه‌های داخلی، بالاخص رسانه ملی

منابع فارسی

- امینی، ع. و جاودانی‌مقدم، م. (۱۳۹۷). تحلیلی بر دیالکتیک سوبژه و ابژه در شکل‌گیری ایران‌هراسی پس از انقلاب اسلامی. *فصلنامه رهیافت انقلاب اسلامی*، ۱۲ (۴۴)، ۱۲۰-۱۰۱.
- ایزدی، پ. (۱۳۹۵). *ایران‌هراسی در غرب؛ علل، اهداف و انگیزه‌ها*. تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.
- ایزدی، ف.، مهریانی‌فر، ح.، چلبکی، ر.، و جاوید، م. (۱۳۹۲). ایران‌هراسی در ایالات متحده: بازنمایی شرق‌شناسانه از برنامه هسته‌ای ایران در مستند ایرانیوم. *فصلنامه مطالعات انقلاب اسلامی*، ۱۰ (۳۵)، ۹۲-۶۹.
- پورعلی، پ.، و دهشیری، م. ر. (۱۳۹۷). شیوه‌های الگوسازی و برندسازی در دیپلماسی فرهنگی ج.ا.ایران برای مقابله با ایران‌هراسی. *فصلنامه مطالعات روابط فرهنگی بین‌الملل*، ۹ (۹)، ۴۵-۷۲.
- پورتو، گ. (۱۳۹۷). *بحران ساختگی: داستان ناگفته هراس از ایران هسته‌ای* آترجمه معاونت آموزش و پژوهش خبرگزاری تهران. تهران: خبرگزاری فارس، معاونت آموزش و پژوهش.
- جاودانی مقدم، م. (۱۳۹۱). ژئوپلیتیک نوین تشیع و سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران. *فصلنامه ژئوپلیتیک*، ۸ (۲)، ۶۲-۲۹.
- جمالزاده، ن. و آقائی، م. (۱۳۹۴). تأثیر ایران‌هراسی در رقابت تسلیحاتی اعضای شورای همکاری خلیج فارس. *فصلنامه جستارهای سیاسی معاصر*، ۶ (۱)، ۴۷-۱۹.
- دارا، ج. و بابایی، م. (۱۳۹۵). شیعه‌هراسی و ایران‌هراسی: راهبرد ایالات متحده برای حفظ رژیم صهیونیستی. *فصلنامه مطالعات انقلاب اسلامی*، ۱۳ (۴۴)، ۲۰۸-۱۸۹.
- دهقانی فیروزآبادی، س. ج. و بهرامی، س. (۱۳۹۶). ارزیابی تأثیر کنش‌های دیاسپوریک بر سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران؛ مطالعه موردی دیاسپورای ایرانی مقیم ایالات متحده. *پژوهشنامه علوم سیاسی*، ۱۲ (۴)، ۶۸-۳۹.
- رام، ه. (۱۳۹۲). *ایران‌هراسی منطق نگرانی اسرائیل*. تهران: انتشارات مروارید.
- افشاریان، ر. و جوادآرجمند، م. ج. (۱۳۹۷). لابی اعراب و گسترش ایران‌هراسی در سیاست خارجی ایالات متحده. *نشریه روابط خارجی*، ۱۰ (۱)، ۴۴-۷.
- سلیمان‌زاده س.، امید، ع.، و یزدانی، ع. (۱۳۹۷). تحلیل سازه‌انگاره ایران‌هراسی در سیاست خارجی ایالات متحده در دوران پسابرجام. *فصلنامه پژوهش‌های راهبردی سیاست*، ۶ (۲۴)، ۱۲۴-۹۵.
- شریعتی‌نیا، م. (۱۳۸۹). ایران‌هراسی: دلایل و پیامدها. *فصلنامه روابط خارجی*، ۲ (۶)، ۲۰۸-۱۹۱.
- صادقی، س. ش. و رحیمی، ا. (۱۳۹۷). پروژه ایران‌هراسی و منافع مالی مجتمع‌های نظامی و صنعتی غرب در منطقه خلیج فارس. *فصلنامه روابط خارجی*، ۱۰ (۱)، ۷۸-۴۵.
- صادقی، م. م. (۱۳۹۸). اشکال ایران‌هراسی و شیعه‌هراسی در جهان امروز و راهکارهای فرهنگی مقابله با آن. مرکز مطالعات راهبردی *روابط فرهنگی، سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی*، ۵ (۱۰)، ۶۶-۳۶.
- صالحی نجف‌آبادی، ع. خسروی، ب.، و صانعی، ر. (۱۳۹۴). بررسی دلایل هژمونیک شدن گفتمان ایران‌هراسی و شیعه‌هراسی براساس نظریه لاکلاو و موفه. *فصلنامه پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام*، ۵ (۲)، ۲۰۹-۱۸۵.
- ضرغامی خسروی، س.، ذاکریان، م.، برزگر، ک.، و کاظمی، س. ع. ا. (۱۳۹۹). تأثیر پروژه ایران‌هراسی در راهبرد منطقه‌ای جدید اسرائیل. *فصلنامه مطالعات بین‌المللی*، ۱۶ (۴)، ۸۶-۶۷.
- قاسمیان، م. موسوی‌فر، ر. و ضیایی‌پور، ح. (۱۳۹۷). بررسی نقش هالیوود در تشدید ایران‌هراسی پس از انقلاب اسلامی ایران. *فصلنامه رسانه و فرهنگ*، ۱۸ (۱)، ۱۹۳-۱۶۹.
- کیانی، د.، جاودانی‌مقدم، م. و قلعه‌نویی، م. (۱۴۰۱). ریشه‌ها و علل ایران‌هراسی در اتحادیه اروپا. *فصلنامه پژوهش‌های انقلاب اسلامی*، ۱۱ (۲)، ۲۰۳-۱۸۵.
- مبینی مقدس، م. و هاشمیان، س. م. ج. (۱۳۹۴). سیاست فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در تقابل با ایران‌هراسی (با تأکید بر دیدگاه‌های مقام معظم رهبری). *فصلنامه معرفت فرهنگی اجتماعی*، ۶ (۳)، ۹۴-۷۷.
- مشیرزاده، ح. (۱۳۹۹). *مبانی نظری تبیین و تحلیل سیاست خارجی*. تهران: سمت.
- مطلبی، م. (۱۳۹۹). رسانه و افکار عمومی؛ بازشناسی عملکرد شبکه العربیه در پروژه ایران‌هراسی و شیعه‌ستیزی در جهان عرب. *فصلنامه مطالعات قدرت نرم*، ۱۰ (۲)، ۳۳-۱.

- معراجی، ا. (۱۳۹۹). تبیین راهبرد ایران‌هراسی از جانب ایالات متحده جهت مشروعیت‌سازی منطقه‌ای رژیم صهیونیستی. فصلنامه سیاست خارجی، ۳۴ (۳)، ۱۱۸-۹۷.
- ملک‌محمدی، ح. ر. و داوودی، م. (۱۳۹۱). تأثیر ایران‌هراسی بر سیاست‌های نظامی امنیتی کشورهای شورای همکاری خلیج فارس. فصلنامه سیاست، ۴۲ (۲)، ۲۴۶-۲۲۷.
- مهدی‌زاده، ع. و میرحسینی، ف. (۱۳۹۶). ریشه‌های ایران‌هراسی از نگاه افکار عمومی جهان عرب. فصلنامه سیاست خارجی، ۳۱ (۲)، ۱۸۲-۱۵۱.
- مهدیان، ح.، ترکاشوند، ج. و علی‌نژاد، م. (۱۴۰۱). اهداف ژئوپلیتیکی سیاست ایران‌هراسی هسته‌ای رژیم صهیونیستی. فصلنامه سیاست دفاعی، ۳۱ (۱۱۸)، ۱۳۵-۱۰۳.
- مهدی‌زاده، س. م. و سلیمانی‌ساسانی، م. (۱۳۹۵). اسلام‌هراسی و ایران‌هراسی در سینمای هالیوود؛ تحلیل فیلم سینمایی غیرقابل درک. فصلنامه مطالعات قدرت نرم، ۱ (۱)، ۲۲۲-۱۹۶.
- میرمحمدصادقی، س. م. و حاجی‌مینه، ر. (۱۳۹۷). تبیین دیپلماسی فرهنگی ایران در قبال ایران‌هراسی. فصلنامه مطالعات میان‌فرهنگی، ۱۳ (۳۶)، ۱۴۶-۱۲۳.
- نورمحمدی، م. و کاظمی، ح. (۱۳۹۴). ابعاد فرهنگی ایران‌هراسی در کشورهای حوزه خلیج فارس. تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.
- هیل، ک. (۱۳۸۷). ماهیت متحول سیاست خارجی [ترجمه ع. طیب، و. بزرگی]. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.

References

- Afsharian, R., & Javadi Arjmand, M. J. (2019). [The Arab lobby and the spread of iranophobia in US foreign policy (Persian)]. *Foreign Relations*, 10(1), 4-77. [Link]
- Amini, A. R., & Moghadam, M. (2018). [An analysis of dialectics between subject and object in the formation of iran phobia after the Islamic Revolution (Persian)]. *The Islamic Revolution Approach*, 12(44), 101-120. [Link]
- Bill, J. A. (2002). The politics of hegemony: The United States and Iran, *Middle East Policy*, 8(3), 89-100. [DOI:10.1111/1475-4967.00029]
- Christopher, H. (2008). *The changing politics of foreign policy* [A. Tayeb, & V. Bozorgi, Persian Trans.]. Tehran: Research Institute of Strategic Studies. [Link]
- Dara, J., & Babaie, M. (2016). [Shiite phobia and Iranophobia; the US strategy to maintain Zionist Regime (Persian)]. *Journal of Islamic Revolution Studies*, 13 (44), 189-207. [Link]
- Dehghani Firouzabadi, S. J., & Bahrami, S. (2017). [Evaluating the impact of diasporic actions on Iran's foreign policy; a case study of Iranian diaspora residing IN U.S (Persian)]. *Political Science Journal*, 12(4), 39-68. [Link]
- Gareth, P. (2019). [*Fake crisis: The untold story of fear of a nuclear Iran* (Persian)]. Tehran: Fars News Agency. [Link]
- Ghasemian, M. R., Mousavifar, R., & Ziyayi Parvar, H. (2018). [Investigating the role of Hollywood in intensifying Iranophobia after the Iranian Islamic Revolution (Persian)]. *Interdisciplinary Studies in Media and Culture*, 8(1), 173-197. [Link]
- Guha, S. (2019). Sanctions are coming: Fear and iranophobia in American foreign policy. Retrieved from: [Link]
- Izadi, P. (2016). [*Iranophobia in the West* (Persian)]. Tehran: Research Center For Culture, Art And Communications. [Link]
- Izadi, F., Mehrabanifar, H., Chaboki, R., & Javid, M. M. (2013). [Iranophobia in America: An orientalist representation from Iran's nuclear program in the documentary Iranium (Persian)]. *Journal of Islamic Revolution Studies 2013*; 10 (35) :69-92. [Link]
- Jamalzadeh N., & Aghaei, M. (2016). [The study of the iranophobia project in arms purchases of the Persian Gulf Cooperation Council Members (Persian)]. *Joštarha-Ye Siyasi-Ye Moaser*, 6(1), 19-47. [Link]
- Javdani Moqaddam, M. (2013). [NEW geopolitics of shiism in the Middle East and foreign policy of the Islamic Republic Of Iran (Persian)]. *Geopolitics*, 8(2), 29-62. [Link]
- Jervis, R. (2017). *Perception and misperception in international politics*. New Jersey: Princeton University Press. [Link]
- Malek Mohammadi, H. R., & Davoodi, M. (2012). [Impact of Iran Phobia on Persian Gulf Cooperation Council Countries Military-Security Policy (Persian)]. *Politics Quarterly*, 42(2), 227-246. [Link]
- Mehdian, H., Turkashvand, J., & Alinezhad, M. (2022). [The geopolitical goals of the Zionist regime's policy of Iranophobia (Persian)]. *Journal of Defense Policy*, 31(118), 103-135. [Link]
- Mehdizade, A., & Mirhosseini, F. (2017). [The roots of Iranophobia from the perspective of public opinion in the Arab world (Persian)]. *Journal of Foreign Policy*, 31(2), 151-182. [Link]
- Mahdizade, S. M., & Soleimani Sasani, M. (2016). [Islamophobia and Iranophobia in Hollywood Cinema: An Analysis of the movie "Unthinkable" (Persian)]. *Soft Power Studies*, 6(1), 196-222. [Link]
- Meraji, E. (2020). [Explanation of the strategy of Iran-phobia on the part of America for the regional legitimacy of the Israel (Persian)]. *Journal of Foreign Policy*, 34(3), 97-118. [Link]
- Mobini Moghadas, M., & Hashemian, M. H. (2015). [Cultural policy of the Islamic Republic of Iran in opposition to Iranophobia (Persian)]. *Social Cultural Knowledge*, 6(3), 77-94. [Link]
- Moshirzade, H. (2020). [*Explaining and analyzing foreign policy theoretical foundations* (Persian)]. Tehran: SAMT. [Link]
- Motalebi, M. (2020). [media and public opinion; Recognizing the performance of AI-Arabiya network in the project of Iranophobia and anti-Shia in the Arab world (Persian)]. *Journal of Soft Power Studies*, 10(2), 1-33. [Link]

- Peterson, S. (2010). Does Israel suffer from ‘Iranophobia’? Retrieved from: [\[Link\]](#)
- Pourali, P., & Dehshiri, M. R. (2019). [Modeling and branding methods in the cultural diplomacy of Iran to deal with Iranophobia (Persian)]. *Journal of Cultural Relations*, 4(9), 45-72. [\[Link\]](#)
- Ram, H. (2013). *[Iranophobia : the logic of an Israeli obsession (Persian)]*. Tehran: Morvarid. [\[Link\]](#)
- Sadeghi, S. S., & Rahimi, A. (2018). [The iranophobia project and the interests of the western industrial – military complexes in the Persian Gulf (Persian)]. *Foreign Relations Quarterly*, 10(1), 45-78. [\[Link\]](#)
- Sadeghi, M. M. (2019). [Forms of Iranphobia and Shiaphobia in today’s world; and cultural solutions to deal with it (Persian)]. *Center for Strategic Studies of Cultural Relations, Organization of Islamic Culture and Communication*, 5(10), 35-66. [\[Link\]](#)
- Salehi Najafabadi, A., Khosravi, B., & Saneie, R. (2015). [Investigating the reasons for the hegemonic discourse of Iranophobia and Shiaphobia based on the theory of Lacoue and Mouffe (Persian)]. *Quarterly Journal of Political Research in Islamic World*, 15, 185-209. [\[Link\]](#)
- Kiyani, D., Javdani Moghadam, M., & Ghalenoyi, M. (2022). [The roots and causes of Iranphobia in the European Union (Persian)]. *Islamic Revelation Research*, 11(2), 185-203. [\[Link\]](#)
- Sanger D. E. (2012). Obama order sped up wave of cyberattacks against Iran. Retrieved from: [\[Link\]](#)
- Shariatinia, M. (2011). [Iranophobia: Causes and consequences (Persian)]. *Foreign Relations Quarterly*, 2(2), 191-208. [\[Link\]](#)
- Soleimanzadeh, S., Omid, A., & Yazdani, E. (2018). [A constructivist analysis of iranophobia in the U.S. foreign policy in Post-JCPOA era (Persian)]. *Political Strategic Studies*, 7(24), 95-124. [\[Link\]](#)
- Zarghami, S., Zakerian, M., Barzegar, K., & Kazemi, S. A. A. (2020). [Impact of Iranophobia project on Israel new regional strategy (Persian)]. *International Studies Journal*, 16(4), 67-86. [\[Link\]](#)
- Mirmohammad Sadeghi, S. M., & Hajimineh, R. (2018). [Explaining Iranian cultural diplomacy towards Iran Phobia (Persian)]. *Intercultural Studies Quarterly*, 13(36), 123-146. [\[Link\]](#)
- Noor Mohamadi, M., & Kazemi, H. (2015). [Cultural dimensions of Iranophobia in Persian Gulf countries (Persian)]. Tehran: Research Institute of Culture, Art and Communication